

- Йўл фақат мана шу
- Исломий Уммат энг яхши уммат ва инсоният устидан гувоҳдир... У қанчалик шарафли бўлса, вазифаси хам шунчалик юксакдир (2)
  - Яхудийларнинг тинчлик харакатлари... сионизмнинг яна бир башарасидир!! (4)
  - Энг қўп имтиҳон қилинадиганлар Пайғамбарлардир, сўнг солихлар

Халабни қулатиш жангига ва унга ҳозирлик кўриш хамда Эрдоганинг бу жангдаги ифлос роли

الوعي

Кенг қамровли-фикрий-сақоғий журнал
www.al-waie.org

АЗИЗ ЁЗУВЧИЛАРГА

- «Ал-Ваъй»да чиқадиган мавзуларни олдиндан изн олмасдан турраб қайта нашр килиш жоизидир. Факат «ал-Ваъй» журнали манба сифатида кўрсатиб ўтилиши лозим.
- «Ал-Ваъй» факат илгари нашр килинмаган мавзуларнинга кабул киласди. Агар илгари нашр килинган мавзу бўлса, уни ёзб юборувчи олинган манбани кўрсатиб ўтиши шарт.
- «Ал-Ваъй» юборилган мавзуларни тузатиш хукукини ўзида саклаб колади ва нашрга кабул килинмаган мавзуларни эгаларига қайтариб юбориши мажбурятини олмайди.
- Маколада келтирилган Куръон оялларининг ҳаммасини ракамини кўрсатишингизни, оят ва ҳадисларни белгилаб қўйишингизни ҳамда Пайғамбар ﷺ ҳадислари ровийларини кўрсатишингизни сўраймиз.

НУСХА БАХОСИ

Ливан	1000 Ливан лираси
Германия	1 евро
АҚШ	2,5 АҚШ доллари
Канада	2,5 Канада доллари
Австралия	2,5 Австралия доллари
Британия	1 фунт стерлинг
Швеция	15 Швеция кронаси
Дания	15 Дания кронаси
Бельгия	1 евро
Швейцария	2 Швейцария франки
Австрия	1 евро
Покистон	1 АҚШ доллари
Туркия	1 АҚШ доллари
Яман	40 риёл

ХАБАР ЙЎЛЛАШ УЧУН

info@al-waie.org

Qышбу сонга:

— Ал-Ваъй сўзи: Ҳалабни қулатиш жанги ва унга ҳозирлик кўриш ҳамда Эрдоганнинг бу жангдаги ифлос роли	3
— Йўл фақат мана шу.....	15
— Исломий Уммат энг яхши уммат ва инсоният устидан гувоҳдир... У қанчалик шарафли бўлса, вазифаси ҳам шунчалик юксакдир (2)	27
— Яхудийларнинг тинчлик ҳаракатлари: сионизмнинг яна бир башарасидир!! (4)	37
— Оlam мусулмонлари ҳабарлари	44
— Куръони Карим сұхбатида	49
— Жаннат bogлари: Энг кўп имтиҳон килинадиганлар Пайғамбарлардир, сўнг солиҳлар (2)	63
— Киши мусибатни неъмат, роҳат-фароғатни эса мусибат деб билмагунча етук факих бўла олмайди	67
— Сўнгги сўз: Дэвид Хирст: Бу Барак Обаманинг ҳақиқий меросидир	70
— Илменийлик барча турлари билан ўлдирувчи заҳар бўлиб, Исломга бутунлай зиддир	71

МАВЗУ ЙЎЛЛАШ УЧУН

subjects@al-waie.org

ҲАЛАБНИ ҚУЛАТИШ ЖАНГИ ВА УНГА ҲОЗИРЛИК КҮРИШ ҲАМДА ЭРДОГАННИНГ БУ ЖАНГДАГИ ИФЛОС РОЛИ

Аввало, аслида тасдиқланган ва ортиқча дикқат билан текширишга эхтиёж бўлмаган масалани таъкидлаб ўтиш лозим. Бироқ, Парвардигор олдида оқланиш учун уни эслатиб ўтган яхши. Шояд, адашган ақл эгалари муборак Шом қўзғолонига карши тил бириктирув ҳақиқатини ҳамда бу қўзғолонга алоқадор воқеалар жараёнига таъсир ўтказувчи ўйинчилар ҳақиқатини англаб етишса. Чунки, қўзғолонни муваффакиятсизликка учратиш учун ҳамда унга ҳар томондан зарба бериш учун ишлаб чиқилган сиёсий режаларни йўналтирувчи давлатни, ўйинчи томонларни ва ҳар бир томоннинг ролини аниқ билиб олиш лозим. Бу масалани англаб етиш тил бириктирувнинг илдизи ва манбасини топишида, бунинг ортидан касалликнинг асл сабабини аниқлашда сиёсатчига ёрдам беради. Бу – демократияга ўхшаган бошқа ҳар қандай фикрларга таянмасдан ёлғиз Аллоҳнинг шариатига таянган холда тўғри ечимни белгилаш билан параллел боради. Чунки Аллоҳнинг шариатидан бошқа нарсага таяниш тўғри ечимни бермаслигидан ташқари ҳаром ҳамдир.

Шом қўзғолонига зарба бериш учун йўналтирилган барча сиёсий ва ҳарбий ҳаракатлар ортида куфр бошлиғи Америка турибди. Россия эса Сурияда Америка учун фақатгина бир пудратчидир. У, Обаманинг – унинг ўзи олдинроқ очик эътироф этганидек – сочини оқартирган бу қўзғолонга қарши қурашиб юкини зиммасига олди. Агар Россия сиёсатнинг ҳийланайрангларию тузоқларини тушунганида эди Аллоҳ рошид Халифалик давлати тикланиши билан мусулмонларга муруват кўрсатгунига қадар Сибир қорларидек музлаб ўз бешигидан қўзғалмаган бўлар эди. Шунда Халифалик уни йўқ бўлиб кетган социализмнинг асоратларидан кутқариб буюк Ислом асосида тўғри уйғотган бўларди. Лекин Россия яқинда мусулмонлар интиқомига учрайдиган давлатлар сафига кўшилди. Бу давлатлардан интиқом олиш Аллоҳнинг изни ила амалга ошади. Россияга ўз исмини ошкор қилишни истамаган Америка расмийси юзига туширган

тарсаки етарлидир. Бу расмий шундай деди: «Испания иқтисоди ҳажмидағи иқтисодга эга бўлган бу давлат, яъни Россия худди нима қилаётганини билаётгандай гердайиб иш юритмоқда. Мен турклар ва руслар бизсиз буни қила олишига ишонмайман...». (Рейтер 2016 йил 28 декабр). «Аммо Башар, Эрон ва унинг Ҳизби ҳамда бошқа каллакесар тўдаларга келсак, улар қонхўр қотиллардир. Америка мусулмонларни тиз чўқтириш ва бунинг ортидан уларни ҳалокатли музокараларга олиб бориш умидида бу қотилларга мусулмонларни кўпроқ қирғин қилишлари учун йўл очиб берди ва ҳанузгача йўл очиб бермоқда. Фаластин Озодлик Ташкилоти ҳам олдин шундай ҳалокатга қадам қўйган эди. Бунинг натижасида бу ташкилот юртни сотиб муқаддас нарсалардан воз кечди. Қолаверса у яхуд вужуди осойишталиги устида бедор кўрикчига айланди. Бундан сабоқ олувчи борми?!

Туллак Эрдоган бошқарувидаги Туркия эса, Башарнинг портловчи бочкалари ва Россиянинг қирғин куроллари қила олмаган ишни қилди. У буларнинг барчасини Америка режаси бўйича юриб, кўзғолонни муваффақиятсизликка учратиш учун амалга ошириди. Биз бу ҳақда гапиришни кейинроққа қолдирашимиз.

Дарҳақиқат, ўтган 2016 йил бошида, жиноятчи Россиянинг Сурияга ҳарбий аралашувидан уч ойдан кўпроқ вакт ўтганидан кейин бўлиб ўтган Женева-3 конференцияси натижалари Америка умидларини пучга чиқарди. Бу шу даражада бўлдики, Американинг собиқ ташки ишлар вазири Жон Керри кўзғолончиларга нисбатан газабини яшира олмади. Британиянинг Middle East Eye сайти 2016 йил 7 февралда нашр қилган хабарга кўра, Керри ўша пайтда кўзғолончиларга уч ойгача давом этувчи жаҳаннам билан таҳдид қилди. Бу хабарда жумладан шундай келади: «Керри Россия режасини билишини тан олмади, бас шундай экан, у унга рози бўлди, қолаверса у суряликларни кўролмаслигини ва Россия мухолафатни яксон қиласди, дея шодланишини изҳор қиласди». Бу сайт Сурияда иш юритаётган ёрдам ташкилотлари ходимларига таяниб билдиришича, Керри бу ходимларга «Сурия келгуси уч ой давомида жадаллик билан бомбаланади ва мухолафат кучлари яксон қилинади» дея айтган.

Бироқ, Америка тинчланмади. У Женева-3 конференциясидаги муваффақиятсизликдан кейин шу конференция ортидан тузилган шармандали сулҳга рози бўлган гурухлар билан Баас режими ўртасидаги сиёсий музокараларни жорий қилиш учун бевосита ва билвосита қизғин сиёсий ҳамда ҳарбий ҳаракатларни амалга ошириди. Бу ҳаракатлар, президентлик муддати тугаб бораётган

Обама Оқ уйни тарк этишидан олдин унга қайд этиладиган сиёсий ечимни рӯёбга чиқариш умидида амалга оширилди. «Дурарушшомийя» 2016 йил 25 марта келтирган хабарда шундай келади: «Америка ташки ишлар вазири Жон Керри 2016 йил 24 март жума куни кечаси ўзининг мамлакати Россия билан келгуси август ойида бошланадиган ўтиш даври жадвалини белгилашга келишиб олганини маълум қилди. Керри Россия ташки ишлар вазири Сергей Лавров билан бирга ўтказган муштарак матбуот конференциясида «Биз, конституция лойиҳасидан ташқари, сиёсий ўтиш даври иш планини тузиш учун муваққат жадвалга келишиб олдик. Буларнинг ҳар иккисини август ойи бошида тугаллашни кўзламоқдамиз» деди. У Башар Асад келажагига ишора қилмади».

Бундан тушуниладики, Америка янги, олдингиларидан шафқатсизроқ кечувчи раундни бошлади. Бу раундда Россия ўзининг қирғин қуроллари билан иштирок этади. Башар режими, Эрон ва унинг Ҳизби шафқатсизларча қирғин қилиши билан катнашади. Учинчи иштирокчи, яъни жарангдор хайқириклар соҳиби Эрдоган эса бу сафар маккорлиги ва Сурия шимолидаги гуруҳларга таъсир ўtkазиши билан иштирок этади. Чунки у, сиёсий мақсадда берилувчи ифлос пуллар орқали бу гуруҳлар устидан ўз ҳукмини ўтказа оладиган бўлиб қолган. Ҳалаб Шомда кўзғолоннинг тугмачасидир. Шу сабабли Америка у ердаги кўзғолончиларни бўйин эгдириш ва унинг устида Асад режими ҳукмронлигини ўрнатиш учун Ҳалабни ўзининг стратегик мақсади қилиб белгилади. Чунки Ҳалаб Шомнинг бошқа пойттахтлари ичida ўrnak олинадиган намунавий шаҳардир. Агар у қуласа бошқа шаҳарлар кетма-кет қулайди ва Американинг истаги амалга ошади. Бироқ, бу Американинг хоҳишидир, Аллоҳнинг ҳам ўз хоҳиш иродаси бор ва Аллоҳ ўз истагини амалга оширгувчидир. Америка ўз истагини амалга ошириш учун Россия ҳамда ўзининг малайлари ва тарафдорлари орқали Ҳалабни қулатиш жангига тайёргарлик қўрди. Бу таёргарлик қуйидаги бир қатор қизғин сиёсий ва ҳарбий ҳаракатларга мувофиқ амалга ошди:

Биринчи: Альтернатив режага, яъни ҳарбий аралашув ва парчалашга ишора қилиш. Американинг CNN телевизион канали 2016 йил 2 февралда «Барак Обама идораси сўнгги кунларда Суриядаги ўт очишни тўхтатиш келишуви бузилишини хисобга олиб «альтернатив режа» (план Б)ни муҳокама қилмоқда» деба билдириди. Бу канал, мазкур альтернатив режа Сурияда учиш тақиқланган зоналар ташкил қилинишидан ташқари маҳсус кўшимча кучлар юборилиши мумкинлигини ўз ичига олишини ҳам

айтиб ўтди. CNN каналига кўра, Вашингтон террорга қарши амалиётлар сонини оширишда, Суриядаги мўътадил қуролли мухолафатни машғулотдан ўtkазишда ҳамда мухолафатни қўллаб-қувватлаш учун маслаҳатлар беришда шу маҳсус қўшимча кучлардан фойдаланиши мумкин. Альтернатив режа мухолафатни қўшимча қуроллар билан таъминлашни талаб қиласди. Шу билан бирга Америка бошқа давлатларни ҳам ҳамкор қилиш ниятида. Бу канал қуролли мухолафатга қуроллар ва бошқа ёрдамлар етказиб берилишини айтмади. CNN канали Обама идорасидаги бир расмийнинг «Гарчи Оқ уй бу лойиҳани «жуда қимматга тушади» деб билаётган бўлса ҳам Вашингтон учиш тақиқланган ва қочқинлар учун хавфсиз зоналарни ташкил қилиш имкониятини ўрганишни давом эттироқда» деган сўзини келтириб ўтди. Каналга кўра, альтернатив режа айни пайтда умумий фикр ҳисобланади ва бу ерда тўхтовсиз аниқ қадамлар ташланиши тўғрисида келишилган бирор нарса йўқ.

Иккинчи: Американинг тулки терисини кийган ҳалқаро вакили де Мистура «Сурия кризисининг бирдан-бир ечими Женева-1 асосидаги музокаралар орқали ўтиши лозимлигини» таъкидлади. «Дурарушшомийя» 2016 йил 21 марта унинг «Сиёсий ўтиш даври Женева музокаралари столидаги асосий масаладир» дея айтган сўзини келтирди. Буларнинг барчасидан мақсад қўзғолоннинг бирдан-бир чиқиш йўлини ушбу сиёсий ечимга чеклаш ва бу ечимни муқаррар ишга айлантиришдир.

Учинчи: Қўзғолончилар рухиятини тушириш ва иродасини синдириш учун Сурия режимини заифлик белгилари қўринмаган кучли, тебранмас вазмин қилиб кўрсатиш. «Ливан хабарлари» газетаси 2016 йил 24 марта Башар Асаднинг «Бундай мухолафат билан сиёсий ечимга эришиб бўлмайди, бунга кафолат йўқ, бу ерда террорга қарши курашиб ғалаба қилишдан бошқа ечим йўқ, ҳақиқий кафолат террорчи кучларни ҳарбий йўл билан кескин бартараф қилиш ва Сурия сўзлашувлари мантиқини кучайтиришдир...», дея айтган сўзини келтирди. У буни Араб ва Ислом давлатлари Лигасининг «Ҳақиқий қаршилик харакатини қўллаб-қувватлаш» форуми иштирокчиларини қабул қилганда айтди. Бу форум шу ойнинг 19-20 кунлари Лиганинг бош котиби Яҳё Фаддор бошчилигида Дамашқда бўлиб ўтди.

Тўртинчи: Режим учун Эроннинг ҳарбий кўмагини ошириш. Бу иш ёрдамни кўпайтириш, тайёргарликни ошириш ва

қўшимча қуролларни етказиб бериш орқали режим фойдасига майдонда ҳарбий мувозанатни жорий қилиш учундир. Арабий 21 сайти 2016 йил 4 майда Эрон генералининг «мисли кўрилмаган кучлар Сурияга йўл олди ва навбатдаги кучлар буйруқни кутмоқда» деб айтган сўзини келтириди. Эрон армиясидаги қуруқлик кучлари қўмондони ноиби генерал-майор Али Орастга Суриядаги ҳарбий амалиётларда қатнашиш учун ҳарбий маслаҳатчилар ҳамда 65 махсус гурух кучлари юборилишини очиқлади. Инқилоб посбонларига қарашли «Тасним» агентлигига кўра Орастга «Сурияда махсус кучлар ёлғиз ўзлари эмас, у ерда ҳарбий маслаҳатчилар бор, навбатдаги кучлар ҳам уларнинг изидан етиб боради» деб айтган. У яна «Суриядаги махсус 65 гурухга бориб қўшилиши учун Эрон армиясидаги жанговор транспорт воситаларининг 23 гурухини тайёрлашга ҳаракат қилмоқдамиз» деб қўшимча қилган.

Бешинчи: Аммондаги «Мок» (ҳарбий операциялар) марказининг ифлос роли орқали жануб гурухлари харакатини фалаж ҳолга келтириш ҳамда бу гурухларни изоляция қилиб бетараф қилиш ва заифлаштириш. Арабий 21 сайти 5 июляда «Ал-Мок» Сурия жанубидаги гурухлар харитасини қайта чизмоқда» сарлавҳаси остида қўйидагича хабарни нашр қилди: «Сурия жанубидаги мўътадил гурухларнинг баъзиларига бир неча йиллардан бўён молиявий, ҳарбий ва логистик кўмак кўрсатиб келаётган марказ кичик гурухларни бир ёки икки катта гурухларга бириктириш амалиётини фаоллаштириди. Сурия жанубидаги гурухлар етакчилари Арабий 21 сайтида очиқ эътироф этишича бунинг учун у молиявий мукофот ёки жазодан фойдаланмоқда. Бу етакчиларга кўра Ал-Мок гурухларни бирикишга мажбур қилиш учун айрим гурухларнинг уч ойлик маошини тўхтатиб қўйган. Айни пайтда бошқа гурухлар биратўла молиявий кўмакдан маҳрум қилинган...

«Хаврон чавандозлари» бригадаси қўмондони Абу Васим Ҳавронийнинг таъкидлашича, Иордания чегарасига қарама-қарши жанубий фронтдаги мавжуд гурухларнинг кўпчилиги «Жайшул Хур»га тобе бўлиб турган бир пайтда Иорданиядаги «Ал-Мок» марказига ҳам бўйсунади. Бу марказни Америка, Британия, Саудия, Амирликлар ва Иордания каби давлатлар идора қилади. Ҳавроний Арабий 21 сайтига «бу марказ жанубий фронтларни идора қилади ва гурухларнинг ойлик

маошини, ўқ-дориларни, ёрдам жўнатмаларини беради» деб айтди.

Олтинчи: Туркияning жирканч роли: Шу ўринда хоин туллак Эрдоган етакчилигидаги Туркияning ролига узокроқ тўхталганимиз яхши. Бу туллак ҳар доим Фаластин ва Шомда мусулмонларга ёрдам кўрсатаётганини даъво қилган чиқишлари билан ер юзини шовқинга тўлдириб келмоқда.

Онгли сиёsatчи биладики, қўзғолон бошланганидан бир яrim йил ўтганидан кейин Башар режими қулаш арафасида турганида Эрон ва унинг Ҳизби ёрдамга ташланди. Улар бу режимни мустаҳкамлашга ва унинг қулашини олдини олишга ҳаракат қилишди. Сўнг, Эрон аралашувидан кейин ҳам яна қайта қулаш арафасига келиб қолганида Россия энг устун ҳаво кучлари билан, вакуумли ва кассетний бомбалари билан ёрдамга ташланди. Вайрон қилиш ва қирғин шу даражада бўлдики, ҳатто ҳар бир жойда ўлим ҳиди анқиб турарди. Бироқ, шу даражадаги қирғинлар ҳам қўзғолончиларни бўйсундира олмади. Американинг ўз истагига мувофиқ келувчи сиёсий ечимни рўёбга чиқариш уринишлари пучга чиқди. Чунки олдин айтиб ўтганимиздек Женева-3 конференцияси муваффақиятсизликка учраган эди. Мана шу пайтда Америка учун ўқдонидаги сўнгги ўқни, яъни Эрдоганин ишга солиш ва уни қўзғолонга қаратса отиш керак бўлиб қолди. Чунки у Сурия шимолидаги гурухларга, яъни унинг сиёсий пулларига қўли ботиб иродаси тортиб олинган гурухларга ҳукмини ўтказа оларди. Туркияни келгуси ролга тайёрлаш қуйидаги қадамларни ташлаш орқали амалга ошди:

1 – Самолёт уриб туширилгани учун Туркия Россиядан узр сўради. Бу самолётни 2015 йил ноябр ойида Туркия армиясидаги инглизларга малай томон уриб туширган эди. Шунинг учун Британия малайлари бузган нарсани тузатиш керак бўлиб қолди. Бу эса хорларча узр сўраш ва Америка ўзидан вакил қилиб Сурияга киритган Россияга яқинлашиш орқали бўлар эди. Чунки, Россия билан муносабатлари бузилиб турган холда Эрдоганинг ўз миссиясини бажара олишини тасаввур қилиб бўлмайди.

2 – Яҳуд вужуди билан яқинлашиш ва Мовий Мармара кемаси можароси ишини ёпиш орқали у билан алоқалар нормаллашганини ошкор қилиш. Туркия шаҳидлар оилалари учун 20 миллион доллар арзимас компенсацияни қабул қилган пайтда бу иш шармандаларча амалга ошди. Эрдоган бунинг ортидан «Исройл Ўрта Шарқда Туркияга муҳтож бўлганидек Туркия ҳам Исройлга

муҳтож» дея шармандаларча баёнот берди ва икки ўлка ўртасида алоқаларни доимий нормаллаштиришга чақирди... (Скай Ньюс Арабий 2016 йил январ).

З – Эрон билан ҳам яқинлашиш. Бу, ҳар икки мамлакат ўртасидаги бир қатор тўхтовсиз ташрифлардан кейин амалга ошиди. Бу ташрифларнинг айримлари зоҳирда иқтисодий характерга эга бўлса ҳам унинг ортида сиёсий мақсадлар яширинган эди. Ҳамкорлик кенгашининг шу икки давлат бошлилигига ўтказилган олий даражадаги йигинида Туркия президенти Эрдоган билан Эрон президенти Ҳасан Рухоний учрашувлари шундай учрашувлар жумласидандир. (Онадўли 2016 йил 14 апрел).

Бу билан Америка Сурия ишига алоқадор томонлар учун, яъни Россия, Эрон ва Туркия учун белгиланган ролга ҳамоҳанг бирлашган сиёсий вазиятни пайдо қилди. Бу вазият уларга ўз ролларини Америка истаганидек бажариш имконини беради. Туркияning Россия, Эрон ва яхуд вужуди билан алоқалари тикланиши биланоқ бу давлатлар ҳокимлари Сурия масаласидаги сиёсий ечимнинг йўл харитасини башорат қила бошлишди. Уларнинг бу башоратлари Туркия бош вазири Бенали Йилдирим сўзида зоҳир бўлди. «Дурарушшомийя» 2016 йил 15 августда берган хабарга кўра, у Сурия масаласида Туркия таклиф қилган йўл харитаси ҳақида айтди ва регионал ўйинчилар иштирокида унга эришиш имконияти туғилганини яхшилик аломати, дея билдириди. Жумладан у шундай деди: «Анқара ташки сиёсатда Россия ва Истроил билан алоқаларни нормаллаштириш, шунингдек Эрон билан яқинлашиш сари ўзгартиришларни амалга оширганидан кейин бу мумкин иш бўлиб қолди». Йилдирим томонидан бундай баёнотлар Эрдоган 2016 йил 9 августда Россияга сафар қилганидан кейин янгради. Эрдоган Россия-Туркия муносабатлари бошқача босқичга киришини, Туркия ва Россия ўзаро муносабатларни олдингидек тиклашга қатъий қарор қилганини ва муносабатлар янада кучайишини маълум қилди. Унинг таъкидлашича, давлат тўнтариши уринишларидан кейин уни Путиннинг кўллаб-қувватлаши жуда муҳим бўлган, ҳар икки тараф муносабатларни ривожлантириш учун керагича иродага эга ва Россия билан барча соҳаларда ҳамкорликни жонлантиришга келишилган. Шунингдек у, Сурияда Россия ва Туркияning ҳамкорлик қилиши аҳамиятли эканига ишора қилиб, Россиядан ажралган ҳолда Сурия можаросини изга солиш ва сиёсий ечимга эришиш мумкин эмаслигини таъкидлади.

Бу билан Америкага Ҳалабдаги озод қилинган минтақаларда режим ҳукмронлигини қайта тиклаш орқали қўзғолончилар устидан ҳарбий ғалабани қўлга киритиш фурсати келиб қолгани кўриниб қолди. Шунинг учун 2016 йил июл ойида Ҳалабга қарши уч томонлама, яъни Россия, Эрон ва режим томонидан хужумлар шиддатли бўлди. Улар шаҳарни камал қилиб шаҳарга бирдан-бир кириш йўли бўлган Кастелло йўлини эгаллаб олишди. Қўзғолончилар бирлашган амалиётларни бошқариш маркази ташкил қилинганидан кейин бу йўлни очишга ва уни ҳимоя қилишга эришишган эди. 2016 йил август ойи бошларида бу йўл орқали қўзғолончилар жангоҳда кўрсатган маҳоратлари билан Россия, Эрон ва Асаднинг шафқатсиз хужумларини қайтаришга эришишган. Ўшанда Америка қўзғолончиларнинг афсонавий ғалабасидан кейин 2016 йил 9 сентябрда навбатдаги сулҳни таклиф қилиш орқали таранг вазиятдан чиқишга шошилган эди. Унинг бу ҳаракати Россия, Эрон ва Башарнинг улкан ҳарбий сафарбарлигини ҳаракатга келтириш билан параллел борган. Бошқа томондан хоин Эрдоган ҳал қилувчи ролни ўйнади. Чунки у Жараблус ва Фурот қалкони фронтини очди, ўзига боғланган гурӯхларга Ҳалаб фронтидан Жараблус фронтига чиқиш тўғрисида бўйруқ берди. Мана шундан кейин Россия ва Эрон хужумлари қарисида йўл очилди. Россия ҳарбий самолётлари ва ракеталари билан хужум қилган бўлса Эрон ўз Хизбидаги кўнгилли лашкарларга, режим кучлари ва унинг жиноий тўдаларига кўшимча яна минглаган кўнгилли лашкарларни жалб қилди. Улар бутун эътиборини қирғин қилиб вайрон этишга қаратишли. Бунга ўхшаган қирғин фақат Чингизхон, Ҳулаку ва Сталинлар давридагина юз берган...

Эрдоган бу билан тун коронғусида эмас, балки кундуз куни ёруғлигida Ҳалабни топширди. У минтақада энг кучли армияга эга бўла туриб

﴿وَإِنْ أَسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الْأَدْبِينَ فَعَلَيْكُمُ الْنَّصْرُ﴾

«Агар улар дин йўлида сизлардан ёрдам сўрасалар, ёрдам қилиш зиммангиздадир» [Анфол 72]

дэя айтган Аллоҳдан ҳаё қилмади. Агар у Шомга ва Шом аҳлига ёрдам беришни истаса бу армияни бирор нарса ожиз қолдира олмас эди. Туркия армиясининг – айникса 2016 йил 15 июлда мусулмон турк халқи камолчилар инқилобини муваффақиятсизликка учратганидан кейин – Россия, Эрон, Башар режими ва унинг тарафдорларига қарши турга олиши дўстдан

олдин душманга маълум бўлиб қолди. Британиянинг собиқ ташки ишлар вазири лорд Дэвид Оуэн шундай деган эди: Туркия Ҳалаб камалини тугатиш учун қуруқлик ва ҳаво кучлари билан тезда инсонийлик қадамини ташлаш орқали Суриядаги мухим омил хисобланган мувозанатни пайдо қилишга кодир. Чунки у сиёсий вазиятга ва шаҳарни кутқариш учун қуруқликдан аралашишга қулай ҳарбий вазиятга эга бўлган ягона давлатдир... (Ватан сайти 2016 йил 10 март).

Шундай қилиб Ҳалабга қарши тил бириктирув, бир томондан Россия, Эрон ва унинг Ҳизби хамда режим тарафидан бомбаланиб вайрон қилинишга, бошқа томондан берилган ифлос пуллар сабабли Туркиянинг иродасига бўйсуниб қолган гурухларнинг чиқиб кетишига уланиб кетди. Натижада, Ҳалабга етган мусибатга одамзотдан олдин тошлар йиглайдиган манзарада шаҳар қулади. Ҳалқ кирғин қилинди, уйлар аёллар, қариялар ва болалар боши узра қулатилиб вайрон қилинди. Қолаверса шифохоналар ҳам вайрон қилиниб ишдан чиқарилди. Бунинг натижасида яралangan даволовчини, йиқилган кутқарувчини топа олмай қолди...!

Маълумки Россия ҳаво кучларида устунликка ва турли қирғин куролларига эга. Эрон кўнгилли кучларни кетма-кет сафарбар қила олиш имкониятига эга. Башар режими ёлланган ва кўнгилли кучлар билан кучайтирилган. Бироқ шунга қарамай, агар қуруқ бақириклар сохиби бўлган Эрдоганинг хиёнати бўлмаганида бир неча минг кўзғолончига, яъни душманлар кучига тенг бўлмаган кучга эга бўлган Ҳалабни улар барча бирлашиб ҳам мағлуб қила олмас эди. Эрдоган бу хиёнати билан Аббосий Халифалик пойтахти бўлган Бағдодни 656 йили татарларга топширган Ибн Алқамий хиёнатига ўхшаган хиёнатни ўзи учун тарих сахифасига кайд этди. Дарҳакиқат, Эрдоганинг Америка истаги билан Жараблус ва Фурот қалқони фронтини очиши Ҳалабда қолган мард кўзғолончиларга ўлим зарбаси бўлди. Туркия президенти Эрдоган 2016 йил 4 августда Анқарада қилган нутқида шундай деди: «Биз тонги соат тўртда ИШИД ва Суриядаги курд кўнгиллилари томонидан келувчи хатарни бартараф қилиш мақсадида Сурия шимолида ҳарбий амалиётни бошладик... Туркия ҳукумати ўз ерларига чегара минтақаларидан йўлланувчи ҳужумларга чек кўйишга қатъий қарор қилди». Эрдоган алдаш ва чалғитишдаги одатига кўра «фурот қалқони амалиёти Ҳалабга қарши тил бириктирувнинг бир бўллаги бўлмаган» деб ўз жиноятини яширмоқчи. У Фурот қалқонидан мақсад Асадни қулатиш, деб очик айтган. «29 ноябр сешанба куни Қуддусга бағишлиб

Истанбулда ўтказилган йигинда Туркия президенти Ражаб Тойийб Эрдоган «... Биз Сурияга Сурия Озод армияси билан бирга кирдик» деб айтди. У «Биз нима учун кирдик? Биз, террорчи давлат билан сурияликларни кўрқитаётган Асаднинг золим бошқарувига чек қўйиш учун кирдик, бизнинг киришимиз бошқа ҳеч қандай сабаб билан бўлмади» деб сўзини тўлдирди. (Русиял Явм 2016 йил 29 декабр). Эрдоган президентлик мажлис залида ўтказилган оқсоқолларнинг ўттизинчи йигинида сўзлаган нутқида ўз оғзи билан ўзини ўзи айблади. Чунки у, Туркия қуролли кучлари етакчилигига Сурияда давом этаётган Фурот қалқони амалиёти айнан бирор шахс ёки юргатилмаган» деб айтди. «24 августдан буён давом этиб келаётган бу амалиёт террорчи ташкилотларга қаратилган». (ТРТ арабий 2016 йил 12 январь).

Ҳалабнинг қулаши билан Ҳалабга, қолаверса Умматга мусибат етган бўлсада, биз Аллоҳнинг меҳрибонлигидан ноумид бўлмаймиз:

﴿إِنَّهُ لَا يَأْيُسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكُفَّارُونَ﴾

«Зоро, Аллоҳнинг раҳматидан фақат кофир қавмгина ноумид бўлур» [Юсуф 87]

Ботил ҳар қанча золимлик қиласа ҳам Аллоҳ уни ҳалок қилишни вайда қилган:

﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَطْلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصْفُونَ﴾

«Йўқ, (Биз ундаи айбу нуқсондан покдирмиз), Биз ҳақ Қуръонни ботил-жашолатнинг устига отурмиз, бас (ҳақиқат ботилни) эзиб-янчиб, беногоҳ (ботил) йўқ бўлур. Сизлар учун эса (мушириклар, Аллоҳни «хотин, боласи бор», деб нолойиқ сифатлар билан) сифатлаганларингиз сабабли ҳалокат бўлур» [Анбиё 18] Куфр ҳар қанча түғёнга ботса ҳам Аллоҳ уларнинг иши оқибатини очиқ зиён қилиб белгилаган:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَّا هُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَلَهُمْ﴾

«Кофир бўлган кимсалар учун эса ҳалокат бўлур ва (Аллоҳ) уларнинг амалларини зое кетказур» [Мухаммад 8]

Хоин тоғут ҳукмдорлар ҳар қанча хиёнат қилишса ҳам уларнинг хиёнати ботил бўлажак:

﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ أَلْسَيَاتٍ هُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُونُ﴾

«Ёмон макр-ҳийлалар қиласиган кимсалар учун эса қаттиқ азоб бордир ва уларнинг макрлари ҳам ҳалок бўлур (яъни бехуда кетур)» [Фотир 10]

Ҳақиқат ҳар қанча заиф бўлса ҳам у Азиз ва Жаббор зот қўллови билан қувватланган:

﴿لِيَحْقَّ الْحَقُّ وَيُبَطِّلَ الْبَطِلُ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرُومُونَ﴾

«У, гарчи жиноятчи-осийлар ёмон кўрсалар-да, ҳақни ҳақ, ботилни ботил қилиши учун (шундай иродада қилган)» [Анфол 8]

Ночор ахволда қолганларга ҳар қанча қийинчиликлар келса ҳам улар имконият берилувчи пешвонлардир:

﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ آسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلُهُمْ إِلَوَرِثِينَ﴾

«Биз эса у ерда хорланган кишиларга марҳамат қилишини, уларни (хор-бечораликдан чиқариб), барчага пешво зотларга айлантиришини ва уларни ворислар қилишини истаймиз» [Қасос 5]

Ислом Умматига қарши бошқа халқлар ҳар қанча бирлашишса ҳам, бу Уммат одамлар устида гувоҳ бўлувчи Умматdir:

﴿وَكَدَ لِكَ جَعَلْنَكُمْ أُمَّةً وَسَطَا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾

«Шунингдек, сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир уммат қилдик» [Бақара 143]

Муборак Шом қўзғолонига узогу яқиндагилар ҳар қанча хужум қилса ҳам Ислом диёрининг маркази, Ислом устунининг ўрни ва ахли Аллоҳнинг бандалари ичida энг афзали бўлган Шом сақланиб қолади.

«بَيْنَا أَنَا تَائِمٌ إِذْ رَأَيْتُ عَمُودَ الْكِتَابِ أُحْتَمَلَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِيِّ، فَظَنَّتْ أَنَّهُ مَدْهُوبٌ بِهِ فَأَبْتَعْتُهُ بَصَرِيِّ، فَعَمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ، أَلَا وَإِنَّ الْإِيمَانَ حِينَ تَقْعُ الْفِتْنَ بِالشَّامِ

«Ухлаётган эдим, бирдан Китобнинг устунлари ёстиғим остидан тортиб олинганини кўрдим, мен у устунлар Қуръондан ажратиб юборилади деб ўйладим, шунинг учун ундан кўзимни узмадим, қарасам у Шомга ўрнатилди. Огоҳ бўлингки фитналар юз берган вақтда имон Шомда бўлади». Ҳизб ут-

Тахрир олдида ҳар қанча тўсиқлар бўлса ҳам у ўз ахлини алдамайдиган етакчидир:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلَفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
أَسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِيْنُهُمُ الَّذِي أَرَتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ
حَوْفِهِمْ أَمَّا
﴾

«Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларга худди илгари ўтган (имон-эътиқодли) зотларни (ер юзига) халифа қилганидек, уларни ҳам ер юзида халифа қилишини ва улар учун Ўзи рози бўлган (Ислом) динини голиб-мустаҳкам қилишини ҳамда уларнинг (аҳволини) хавфу-хатарларидан сўнг тинчлик-хотиржамликка айлантириб қўйишни ваъда қилди» [Нур 55]

Эй парвардигор Шом кўзғолонига тақводор, кучли мўминлар орқали нусрат бер. Биз Шомдаги кўзғолонни тоза ва пок деб хисоблаймиз. У илдизи мустаҳкам, шохлари самога бўйчўзган муаттар дарахтга ўхшайди. Эй парвардигор бу дарахт томирларини мустаҳкам, танасини кучли, бутоқларини узун ва сербарт қил, меваларини пишириб етилтириб, бу кўзғолонда мусулмонлар учун баракот ато эт. Эй оламлар парвардигори, кўзғолон оқибатини пайғамбарлик минҳожи асосидаги иккинчи рошид Халифалик қил. □

ЙҮЛ ФАҚАТ МАНА ШУ

﴿وَمَا نَقْمُو مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

«Улар (мұмынлардан) фақат у (мұмин)лар құдрат өс мақтov әгаси бүлган Аллохға-осмонлар ва ернинг подшохлиги Ўзиники бүлган зотга имон келтирғанлари учунгина ўч олдилар! Аллох барча нарсага гувоҳдир!»

Шахид Сайид Қутб

﴿وَالسَّمَاءُ دَاتُ الْبُرُوجِ وَالْيَوْمُ الْمَوْعُودُ وَشَاهِدٌ وَمَشْهُودٌ قُتْلَ أَصْحَابُ الْأَخْدُودِ ﴾
النَّارُ دَاتُ الْوَقُودِ إِذْ هُرِّ عَلَيْهَا قُعُودٌ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ وَمَا نَقْمُو مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ الَّذِي لَهُ مُلْكُ الْأَمْرِ وَالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمُ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ إِنَّهُ هُوَ يُبَدِئُ وَيُعِيدُ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ دُوْلَعَرْشِ الْمَجِيدِ فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ﴾

«1. Буржлар әгаси бүлмиши осмонга қасам. 2. Ваъда қилинмиши (Киёмат) Кунига қасам. 3. (Ўша Кунда) гувоҳ бўлгувчи (барча халойиқقا) ва гувоҳ бўлингувчи (барча воқеа-ҳодисалар)га қасами, 4-5. «Ўтин»ли олов-(ўша олов ловулаб ёнаётган) чоҳ эгалари лаънат қилингайлар! 6. Ўшанда улар ўша (чоҳ)нинг устида ўтириб олган, 7. Ва мұмынларга қилаётган ишларига ўзлари гувоҳ бўлган эдилар. 8-9. Улар (мұмынлардан) фақат у (мұмин)лар құдрат ва мақтov әгаси бўлган Аллохга — осмонлар ва ернинг подшохлиги Ўзиники бўлган зотга имон келтирғанлари учунгина ўч олдилар! Аллох барча нарсага гувоҳдир! 10. Албатта мұмын ва мұминаларни фитнага солиб, (бу қилмишларидан) тавба қилмаган кимсалар учун жаҳаннам азоби бордир ва улар учун ўт азоби бордир! 11. Албатта имон келтирған ва яхши амаллар қилган зотлар учун остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатлар бордир. Мана шу катта

бахтдир. 12. (Эй Мұхаммад), **шак-шубҳасиз Парвардигорингизнинг** (коғирларни азоб билан) **ушилаши қаттиқдир.** 13. **Албатта Унинг Ўзи бошлар** (яъни бошлаб йўқдан бор қилур) **ва қайтарур** (яъни халойиқни ўлганларидан кейин қайта тирилтирур). 14. **У** (мўминларга) **магфиратли мухаббатли зотдир.** 15. (У) **ари соҳиби бўлмиш буюк зотдир.** 16. (У) **истаган нарсасини амалга оширгувчидир»** [Буруж 1-16]

Буруж сурасида келган чоҳ эгалари қиссаси барча жой ва замондаги даъватчилар у ҳақида чукур фикрлаб кўришлари зарур бўлган ҳақиқатдир. Қуръон бу қиссани етарли шарҳлар, кўрсатмалар ва далиллар билан келтирас экан, даъватнинг табииати ва инсоннинг шу даъватдаги роли белгилаб беради. Шунингдек инсоният яратилгандан бери давом этиб келаётган ва ердаги майдонларнинг энг кенги бўлмиш даъват майдонида содир бўлиши мумкин бўлган воқеаларни белгилаб беради. Бундан ташқари мўминларга йўл белгиларини чизиб, уларни Аллоҳнинг ғайбida яширинганд ҳикмат ва белгиланган тақдирга мувофиқ жорий бўладиган ушбу воқеаларга тайёрлади.

Бу қисса Роббисига имон келтирган ва имонининг ҳақиқати аён бўлган бир гуруҳ ҳақидаги қиссадир. Улар инсоннинг ақида хуқуқини ҳамда мақтов ва қудрат эгаси бўлмиш Аллоҳга бўлган имонини оёқ ости қиласидан беради инсоннинг Аллоҳ ҳузуридаги хурматини топтайдиган беражам зўравон душманга йўлиқишиди. Бу золимлар инсонга хоҳлаганча азоблайдиган ўйинчоқ сифатида қараб, уни ўтда ёнаётганини кўриб кувонишар эди. Лекин бу гуруҳнинг қалбидаги имон фитнадан, ақида эса ҳаётдан устун келди ҳамда золимларнинг таҳдидидан қўрқмади ва ўтда ёнаётган бўлсада динидан фитналанмади.

Бу қалблар ҳаётга қул бўлиб қолмади, мана шундай жирканч ўлимни кўриб турсада ҳаётга бўлган мухаббат уни йиқита олмади. Бу қалблар дунё иштиёқлари ва жозибаларидан йироқ бўлди ҳамда ҳаётдан кўра ўз ақидасини устун қўйгани учун ғалаба қилди.

Мўминларнинг мумтоз, юксак ва олийжаноб қалблари қаршисида муздек қотган, жиноятчи ва пасткаш гуруҳ турар эди. Улар чоҳ устига ўтириб олиб, мўминларни қандай азобланавтганини қараб туришар эди. Шунингдек тирик жуссалар ўтда ёнаётгани ва энг олийжаноб жонзот бўлмиш инсон ўтин ва тупроққа айланавтганини кўриб туришар эди. Золимлар қалбидаги разил кайфият юксалар ва қон ва аъзоларни кўриб мажнуннинг кутуриши янада ортар эди.

Бу воқеада золимлар гуруҳи синди ва балчиққа ботди. Чунки у мана шундай жирканч ва даҳшатли азоблашдан лаззатланаётган эди. Ҳатто ваҳший ҳайвонлар бундай разилликка бормайди, чунки ваҳшийлар ўз ўлжасига азоб бериб лаззатланиш учун эмас, у билан озиқаланиш учун овлайди...! Бу воқеада мўминларнинг руҳлари юксалди, озод бўлди ва инсоният ҳар доим шарафли бўладиган чўққига кўтарилиди.

Бир қараганда тугён имон устидан ғалаба қилган ҳамда мумтоз, олийжаноб ва саботли гурухнинг қалбида олий даражага етган имон бу жангда мағлуб бўлгандек туюлади. Шунингдек Аллоҳ Таоло Нуҳ, Ҳуд, Солих, Шуайб қавмини ҳамда Фиръавн ва унинг аскарларини азоблаганидек бу золимларни жиноятига яраша жазолагани ҳақида Куръон ёки Ҳадисда бирор хабар келмади.

Ҳа бир қаравша хотима нақадар афсусланарли. Наҳотки иш шу билан якун топади? Наҳотки имоннинг чўққисига чиққан бу гурух чоҳ ичида фожиали азобланиш билан йўқ бўлиб кетади? Наҳотки балчиққа ботган золим гуруҳ нажот топади? Ҳа бир қаравша қаршингда мана шундай афсусланарли хотима гавдаланади. Лекин Куръон мўминларга бошқа нарсани ўргатяпти, уларга бошқа ҳақиқатни етказяпти ҳамда улар ўлчаётган қийматларнинг табиати ва улар шўнгифиётган жанг йўналишини кўрсатиб беряпти.

Куръон таълимотига кўра ҳаёт ва ундаги хузур ҳаловат ва аламлар ҳамда роҳат фароғат у қийинчиликлар тарозида катта қийматга эга эмас. Шунингдек улар фойда ва зиённи ўлчови ҳам эмас ҳамда нусрат фақат кўриниб турган ғалабага чекланган эмас, балки бу нусрат кўринишларининг бири холос.

Аллоҳнинг тарозисидаги катта қийматидир ҳамда Аллоҳнинг бозоридаги бозори чақон мато имон матосидир. Энг юксак нусрат руҳнинг модда устидан ғалабаси, ақиданинг алам устидан ғалабаси ва имоннинг фитна устидан ғалабасидир. Мазкур воқеада мўминларнинг руҳлари ҳавф ва алам устидан дунё ва ҳаёт лаззатлари устидан, фитна устидан ғалаба қилди. Бу инсониятни барча асрларда юксалтирадиган ғалаба бўлди.

Агар биз ўтган авлодлар ҳақида мушоҳада қилиб кўрсак биламизки, инсонлар барчаси ўлади ва турли ҳолатларда ўлади. Лекин уларнинг барчаси бундай ғалабага, юксакликка ва озодликка эришавермайди. Чунки Аллоҳ дунёю охиратдаги бундай юксакликни фақат мана шу олийжаноб гурухга бўлишини ва у бошқа инсонлардан ажralиб туришини ирова қилди. Бу ҳам фаришталар оламидаги ва ҳам инсонлар оламидаги юксакликдир.

Улар имонини бой бериб ҳаётини сақлаб қолса бўулар эди. Қанча инсонлар ўтди, золимлар уларнинг нафакат жисмларига балки руҳиятига хукмрон бўлгач, ақидасиз қабиҳ ҳаётни танлашди ва улар учун зиёндан бошқа нарса бўлмади.

Бу гурухнинг ўлимида қандай ажиб маъно бор эди. Улар чоҳга ташланиб, жасадлари ўтда ёнсада шу маънони йўқотишмади. Ловиллаб ёнаётган ўт шу ажиб маънони янада юксалтирас эди.

Бу ерда куфр ва имон ўртасидаги жанг майдони фақат ерда ва дунё ҳаётидагина бўлмади, бу жангнинг гувоҳлари фақат одамларгина бўлмади. Балки фаришталар бу ҳодисаларда иштирок этиб, унга гувоҳ бўлиб туришар эди. Уларнинг ўлчовлари ердаги инсонлар ўлчовидан бошқача эди. Фаришталар бу олийжаноб рух (жонлар)ни инсонлардан бир неча баробар кўп қувватлашди. Ҳа шубҳасиз ер ахлиниң қувватлашидан кўра фаришталарнинг хурматлаши тарозида оғир ва вазминроқдир.

Шуни ҳам унутмаслик керакки, олдинда асл майдон яъни охират турибди. Ер майдони албатта ўша асл майдонга туташади, чунки ер майдони ундан алоҳида эмас, мўмин уни шундай тасаввур қиласди.

Демак жанг тўхтагани йўқ, ҳақиқий хотима ҳали олдинда, ерда чиқарилган хукм саҳиҳ хукм эмас. Чунки бу хукм жангнинг арзимас қисмига чиқарилган хукмдир.

Шошқалоқ инсоннинг ақлига мана шундай саёз фикрлар келади. Лекин ҳақиқий ва муқаммал нуқтаи назар Қуръон мўминларни қизиқтираётган нуқтаи назардир. Чунки у шундай ҳақиқатни шакллантирадики, унинг устига саҳиҳ имоний тасаввур қурилади.

Аллоҳ Таоло мўминларга имони ва итоати, балоларга сабр қилиши, ҳаёт фитналари устидан ғалаба қилиши эвазига қалб хотиржамлиги, ўзининг розилиги ва муҳаббатини ваъда қилди.

Бу эса қалбнинг хотиржам бўлиши ҳамда Аллоҳ томонидан бўлган розилик ва дўстликдир:

﴿الَّذِينَ إِمَنُوا وَتَطَبَّئُنُ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمِئْنُ الْقُلُوبُ﴾

«Улар имон келтирган қалблари Аллоҳни зикр қилиши-эслаш билан ором оладиган зотлардир. Оғоҳ бўлингизким, Аллоҳни зикр қилиши билан қалблар ором олур» [Роъд 28]

﴿إِنَّ الَّذِينَ إِمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمْ أَرْحَامٌ وَذَرَّا﴾

«Албатта имон келтириб яхши амаллар қилган зотлар учун Раҳмон дўстликни (барқарор) қилур» [Марям 96]

Росулуллоҳ айтади:

«إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: قَبضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ قَبضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمْدَكَ وَاسْتَرْجَعَ. فَيَقُولُ ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُوْهُ يَبْتَأِ الْحَمْدِ»

«Бир банданинг фарзанди ўлса Аллоҳ Таоло фаришталарга: Бандамнинг фарзандини жонини олдингизми? дейди. Фаришталар: ҳа деб жавоб беришади. Шунда Аллоҳ Таоло: Унинг қалб қўрини жонини олдингизми? дейди. Фаришталар ҳа деб жавоб беради. Аллоҳ Таоло: бандам нима деди? дейди. Фаришталар: сенга ҳамд айтди ва сенга қайтажагини билдириди, деб жавоб беришади. Шунда Аллоҳ Таоло: Бандамга жаннатда бир уй қуринг ва унга ҳамд уйи деб ном қўйинг, дейди». Термизий ривояти. Росулуллоҳ ﷺ айтади:

«يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي، فَإِذَا ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرَتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأِ ذَكْرَتُهُ فِي مَلَأِ خَيْرٍ مِنْهُ. وَإِنْ افْتَرَبَ إِلَيَّ شَيْرًا افْتَرَبْتُ إِلَيْهِ ذَرَاعًا، وَإِنْ افْتَرَبَ إِلَيَّ شَيْرًا افْتَرَبْتُ إِلَيْهِ باعًا، وَإِنْ أَثَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً»

«Аллоҳ Таоло айтади: Мен бандамнинг Мен ҳақимдаги гумонидаман, Мени эсга олганида у билан биргаман. Агар Мени ичида эсласа, Мен ҳам уни ичимда эслайман. Агар Мени бир жамоада эсласа, Мен уни ундан кўра яхшироқ жамоада эслайман. Агар Менга бир қарич яқинлашса, Мен унга бир зироъ узунилигича яқинлашаман. Агар Менга бир зироъ яқинлашса, Мен унга бир қулич яқинлашаман. Агар Менга юриб келса, Мен унга югуриб бораман». Икки шайх ривояти.

Ҳа фаришталар ердаги мўминларнинг ишлари билан шуғулланадилар. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿الَّذِينَ تَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسْتَحْوِنَ بِخَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَنَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ أَمْنُوا رَبَّنَا وَسَعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَأَتَبَعُوا سَيِّلَكَ وَقَهْمَ

عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾

«Арини кўтариб турадиган ва унинг атрофидаги (фаришталар) Парвардигорларига ҳамду-сано айтиши билан (У зотни барча айбу нуқсонлардан) поклаб-тасбех айтурлар ва У зотга имон келтиурлар ҳамда имон келтирган кишиларни магфират қилишини сўарлар: «Парвардигоро, Ўзинг раҳмат-мехрибонлик

ва илм жиҳатидан барча нарсадан кенгдирсан. Бас тавбатазарру қилган ва Сенинг йўлингга эргаишган кишиларни Ўзинг мағфират қилгин ва уларни дўзах азобидан сақлагин» [Фофири 7]

Аллоҳ Таоло ўз хузуридаги шахидлар ҳаёти ҳақида шундай дейди:

﴿وَلَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَزَّقُونَ ﴾ فَرِحِينَ
بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبَشِّرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوْهُمْ مِنْ حَلْفِهِمْ إِلَّا حَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْرَنُونَ ﴾ يَسْتَبَشِّرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنْ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُؤْمِنِينَ﴾

«Аллоҳ йўлидаги жангда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўликлар деб ўйламанг! Йўқ, улар тириклардир! У зотлар Аллоҳ ўз фазлу карами билан берган неъматлардан хушиуд ҳолларида баҳраманд бўлмоқдалар ва ҳали ортларидан етиб келмаган биродарларига ҳеч қандай хавфу хатар йўқлиги ва гамгин бўлмасликлари ҳақида хушхабар бермоқдалар» [Оли Имрон 169]

Аллоҳ Таоло жиноятчи, золим ва ёлғончи кимсаларни охиратда қандай азоблаши ва уларга муҳлат бериб қўйиши, шунингдек айримларини шу дунёда жазоласада, охиратда энг қаттиқ азоб билан жазолаши ҳақида шундай дейди:

﴿لَا يَغُرِّنَكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْأَلْبَدِ مَتَّعْ قَلِيلٌ ثُمَّ مَآوِنُهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾

«Сизни кофирларнинг шаҳарларда кезишлари алдаб қўймасин! (Бу елиб-югуриш, ғолибона кезишлар) озгина матодир. Сўнгра жойлари жаҳаннам бўлгай! Нақадар ёмон жой у!»

[Оли Имрон 196-197]

﴿وَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهَ غَفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤْخِرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشَخَّصُ فِيهِ

﴿الْأَبْصَرُ مُهْطِعِينَ مُقْبِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْدَهُمْ هَوَاءٌ﴾

«(Эй Мұхаммад), сиз ҳаргиз: «Аллоҳ золим кимсаларнинг қилаётган амалларидан ғофил», деб ўйламанг! Фақат Аллоҳ уларни(нг жазоларини) кўзлар (даҳшатдан) қотиб қоладиган (қўрқинчли қиёмат) кунига қолдирмоқда, холос. (У куни) улар бошлигини (осмонга) кўтартган ҳолларида (чорланган томоннга ҳисоб-китоб учун) чопурлар. Кўзлари ўзларига қайтмайди (яъни,

кўркувдан қотиб қолиб, ўзларининг қандай ҳолда эканликларини ҳам кўрмайдилар). **Диллари** (даҳшатдан) **бўйм-бўши бўлиб қолур»** [Иброҳим 42-43]

﴿فَدَرَّهُمْ تَخْوِضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلْقُوا يَوْمَئِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴾ يَوْمَ تَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَمُّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوْفِضُونَ ﴾ خَشِعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهُقُهُمْ ذَلِكَ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾

«*Бас, (эй Мухаммад), сиз уларни тарк қилинг! Улар то ўзларига ваъда қилинаётган кунларига рўбарў бўлгунларича (ўз ботил-бехуда хаёлларига) шўнгиб, ўйнаб-кулиб юраверсинлар! У кунда улар гўё (ўзлари сизинадиган) бутларга қараб чопишаётгандек шошилган, кўзлари (қутига) эгилган, хорлик уларни ўраб-эгаллаб олган ҳолларида қабрларидан чиқиб келурлар! Мана шу (ҳаёти дунёда) уларга ваъда қилингувчи бўлган Кундир!» [Маориж 42-44]*

Шундай қилиб, инсонлар ҳаёти фаришталар ҳаёти билан, дунё эса охират билан боғланди. Фақат ер яхшилик ва ёмонлик, ҳақ ва ботил, имон ва куфр ўртасидаги жанг майдони эмас экан. Дунё ҳаёти тугаши билан, барча нарса тамом бўлмайди ҳамда ушбу курашда охирги бекат йўқ. Шунингдек, дунё ҳаёти ҳамда унга боғлиқ роҳат-фароғат ва азоб-қийинчиликлар тарозида катта қийматга эга эмас...

Жанг майдони маконлардан, замонлардан, қийматлардан ва мезонлардан кенг. Мўмин қалбнинг уфқи кенг ва унинг эътибори кенг, ер ва дунё ҳаёти эса жуда ҳам қисқа. Мўмин бу дунё ҳаётидан ва ҳатто уфқлардан юксак. Шунинг учун соҳа эгалари қиссаси мана шу мукаммал кенг имоний тасаввурни пайдо килишда қўл келадиган юксак мисолидир.

Соҳа эгалари қиссаси ва Буруж сураси даъват табиати ва даъватчининг ҳар қандай эҳтимолларга нисбатан тутадиган позицияси ҳақида ёрқин тушунча беради. Даъват тарихи бир қанча намуналар гувоҳи бўлди.

Даъват тарихи Нух қавми, Ҳуд қавми, Шуайб қавми ва Лут қавми фожеаларига ҳамда оз сонли гурухнинг ғалабасига гувоҳ бўлди. Қуръон шундан сўнг дунё ҳаётида нажот топганлар ҳақида бирор даврни келтирмади. Балки булар айрим намуналар бўлиб, Аллоҳ Таоло ёлғончиларни азоблашни ортга қолдириди ва уларга ўша жойда тўла жазо беришни хоҳлади.

Даъват тарихи Фиръавн ва унинг аскари ҳалокати, Мусо ва унинг қавми ғалабасининг гувоҳи бўлди. Бунда нажот топган қавм

мукаммал тўғриликка юксалишмасада ҳамда Аллоҳнинг динини ер юзида ҳаёт учун етук намуна тарзида тиклашмасада ўз тарихларидағи энг тўғри даврни бошдан кечиришиди... Бу юкоридаги намунадан ўзгача эди.

Даъват тарихи имон ва ҳидоят борасида Мұхаммад қарши чиққан мушрикларнинг ҳалокатига ҳамда мўминларнинг ажойиб ғалабасига гувоҳ бўлди. Бу сафар инсоният тарихида мисли кўрилмаган ғалаба яъни Аллоҳнинг манҳажи ҳаёт узра тикланди.

Даъват тарихи чоҳ эгалари қиссасига ҳам гувоҳ бўлди.

Даъват тарихи бундан ташқари қадимдаю ҳозирдаги тарих китобларида кам ёзилган намуналарга ҳам гувоҳ бўлди ва бўлиб келмоқда.

Лекин узоқ ва яқинда бўлган бошқа намуналар ёнида чоҳ эгалари намунасини ҳам келтириш шарт бўлди. Нима учун мўминлар ғалаба қилмаган ва кофиirlар азобланмаган қисса намуна сифатида келди. Чунки бу даъват сохиблари бўлмиш мўминларга улар Аллоҳ йўлида шундай қисматга йўлиқиши ҳамда уларнинг иши ва ақида иши Аллоҳга ҳавола экани тўғрисида тушунчани ўрнатиш эди.

Мўминлар Аллоҳни танлашдек вазифаларини адo этишлари, ҳаётдан кўра ақидани афзал кўришлари, имонни фитнадан устун қўйишлари ҳамда ният ва амалда Аллоҳга содик бўлишлари керак. Шунда Аллоҳ уларга ва душманларига нисбатан хоҳлаган ишини қиласи ва уларнинг иши имон тарихи гувоҳи бўлган нарса билан яқунланади.

Уларга Аллоҳ ҳузурида ажр ва мукофот тайин қилинган. Улар қачон ва қандай хоҳласалар ўша ажрни оладилар.

Улар бир дафъада ёқ қалб хотиржамлиги, юксак шуур, чиройли тасаввурни қўлга киритадилар ҳамда ҳаётдаги барча жозибалардан, хавфдан ва изтиробдан озод бўладилар.

Иккинчи дафъада эса бу кичкина ер куррасида туарар эканлар фаришталарнинг хурматига сазовор бўлишади. Охиратда эса енгил ҳисоб-китоб ва улуғ неъматга сазовор бўлишади.

Буларнинг барчасидан катта дафъа эса Аллоҳнинг розилигидир. Чунки Аллоҳ уларни ўзининг қадарига қурол ва қудратига парда бўлишларини хоҳлади. Аллоҳ ер юзида улар борасида хоҳлаган ишини қиласи.

Куръон бошланишда мусулмонлар ичидан танлаб олинган гурӯҳни шундай тарбияладики, улар шахсий манфаатларини ташлашди ва ишни Аллоҳга топширишди. Аллоҳ ҳузуридаги ажр

учун фаолият қилишди ва ҳар қандай ҳолатда ҳам Аллоҳ уларни шу ишга танлаганидан рози бўлишиди.

Пайғамбар тарбияси эса Куръон йўлланмаси билан ҳамоҳанг юриб, калблар ва фикрларни жаннат сари етаклади. Шунингдек уларни Аллоҳ рухсат бергунича ўзларига юкланган вазифани бажаришда сабр қилишга ундаиди.

Пайғамбар ﷺ Аммор ва унинг оиласи Маккада қаттиқ азобланаётганини кўриб, уларга:

«صَبَرًا آلَ يَاسِرٍ، مَوْعِدُكُمُ الْجَنَّةُ»

«Сабр қилинг эй Ёсир оиласи, сизларга жаннат ваъда қилинди» дейишдан нарига ўтмади.

Хаббоб ибн Арат айтади: Биз Росулуллоҳ ﷺ га шикоят қилиб борсак, у киши Каъбанинг салқинида чопонини ёстиқ қилиб ётган экан. Биз у кишига: Аллоҳдан бизга ёрдам сўрамайсизми? Биз учун дуо қилмайсизми? деб сўраган эдик. У киши:

«قَدْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ؛ فَيَحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ، فَيَجْعَلُ فِيهَا، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمِنْشَارِ فَيُوْضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيَجْعَلُ نَصْفَيْنِ، وَيُمْسِطُ بِأَمْسَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظِيمِهِ، مَا يَعْدُهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ。 وَاللَّهُ لَيَتَمَّنَّ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسْبِرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَعَاءٍ إِلَى حَضْرَمَوْتَ، لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهُ وَالذَّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ»

«Сизлардан аввалгилар даврида киши ушлаб келиниб, унга чуқур қазилар ва шу чуқурга тушуриларди. Сўнг арра олиб келиниб, арра билан бошини ўртасидан иккига бўлиб ташланар эди. Темир тароқлар билан таралиб, гўшти билан суяги ажратиб олинарди. Аммо бу нарса уни динидан қайтаролмасди. Аллоҳга қасамки, албатта Аллоҳ бу ишни тамомига етказгай. Ана шунда Санъодан Ҳазрамавтга йўл олган отлиқ ҳеч нарсадан қўрқмай бемалол борадиган бўлади. У фақатгина Аллоҳдан ва қўйларини бўри еб кетишидан қўрқади, холос. Лекин сизлар шошиляпсизлар». Бухорий ривояти.

Ҳар вазият ва ҳар бир ҳолат ортида Аллоҳнинг ҳикмати бор. У Зот коинотнинг яратувчиси, унинг аввалию охиридан хабардор, унда бўладиган ходиса ва алоқаларни мувофиқлаштириб турувчиdir. Шунингдек ўзидан бошқаси билмайдиган гайбida яширинган ҳикматни билади ва У зотнинг ҳикмати бу узоқ сайдаги хоҳишига мос келади.

Аллоҳ Таоло аҳён-аҳёнда, авлодлар ва асрлар ўтиши билан ходисалардаги бошқалар билмайдиган ҳикматни очади. Улар гўё

эй Роббимиз бу нима учун содир бўлди? деб сўрашади. Лекин мўмин бундай деб сўрашдан ўзини эҳтиёт қиласди. Чунки у хар қадар ортида ҳикмат борлигини билади. Шунингдек ундаги тасаввур майдонининг кенглиги ҳамда замон, макон, қиймат ва ўлчов ҳақидаги тушунчаси етуклигидан унда бундай савол туғилмайди. Шунинг учун у Аллоҳнинг қадарига таслим бўлиб ва хотиржамлик билан йўлида юришда давом этади.

Куръон омонатни кўтаришга тайёр қалбларни пайдо қиласди. Бу қалбларда шундай салобат, қувват ва холислик бўлар эди, улар барча нарсани сарфлаб, барча юкни кўтарсада, ер юзидағи ҳеч нарсага қарамас ва фақат охиратга интилар эди. Бу қалблар Аллоҳнинг розилигидан бошқасини истамас ва ўлгунича машиққат, қийинчилик, фидокорлик билан ҳамда барча нарсадан маҳрум бўлсада матонат билан йўл сафарини босишга тайёр эди.

Бу қалблар ер юзида бериладиган арзимас ажрга эътибор қаратишмади. Агарчи бу ажр даъват ва Исломнинг ғалабаси, мусулмонларнинг муваффакияти бўлсада ва ҳаттоқи аввалгиларда бўлгани каби золимларнинг ҳалокати бўлсада бу ажрга эътибор қаратишмади.

Агар ҳеч қандай муқобилсиз ўзини фидо қилиш шарт эканини биладиган ва охиратни ҳақ билан ботил ўртасини ажратишдаги ваъда сифатида кутадиган қалблар вужудга келса ҳамда байъат қилган ва ваъда берган нарсасида содик қалблар вужудга келса, ўшанда уларга нусрат келади. Шунингдек улар ўзи учун эмас, балки илоҳий программани бажариш учун хотиржам бўлишади. Чунки бу қалбларга дунёда бирор роҳат ваъда қилинмади. Яна улар дунёдаги роҳат учун интилмади ва Аллоҳга холис бўлиб, У Зотнинг охиратдаги розилиги сари интилди.

Нусрат ва ғаниматлар ҳақидаги оятлар ҳамда мўминлар мушриклар устидан ғалаба қилиши ҳақидаги оятлар кейинроқ Мадинада нозил бўлди... Бу ишлар юқорида айтганиздек мўминнинг программаси ва интилаётган нарсаси эмас эди. Нусрат Аллоҳнинг хоҳиши бўлиб, У Зот бу программа инсоний ҳаётда воқеий бўлишини ва кейинги авлодлар ҳам уни тасаввур қила оладиган амалий суратда бўлишини хоҳлади...

Машаққат, қийинчилик, фидокорлик ва азобланишга берилган мукофот Аллоҳнинг қадари бўлиб, унинг ортида яширинган ҳикмат бор эди. Ҳозир биз ўша ҳикматни тушунишга ҳаракат қилиб кўрамиз.

Барча жойлар ва барча авлодлардаги даъватчилар шу ҳақида фикрлаб кўришлари керак. Чунки бу уларга йўл белгиларини аниқ

кўрсатиб беради ва йўлни охиригача етиб боришни хоҳлаётганларнинг қадамини мустаҳкамлайди. Сўнг Аллоҳнинг даъват ва улар борасидаги қадари жорий бўлади. Шунда улар одамларнинг жасадлари, қонлари ва терлари билан тўшалган бу йўлда нусрат ва ғалабага қарамайди ҳамда ер юзида ҳақ билан ботил ўртаси ажралишини кутмайди. Лекин Аллоҳ ўз даъвати ва дини учун нусрат бўлишини хоҳласа У Зотнинг хоҳлагани бўлади. Аммо бу азоб ва қурбонликларнинг мукофоти эмас. Чунки ер юзи мукофот ҳовлиси эмас, балки бу Аллоҳнинг даъвати ва программасидаги қадари ўзи танлаган бандалари қўли билан рўёбга чиқишидир. Аллоҳ бу ишда уларни иштирок этишини хоҳлади. Бундай ҳурмат қаршисида бу ҳаётда бериладиган мукофот ҳамда унда бўладиган хурсандчилик ва ғам андухлар аҳамиятсиздир.

Бу ерда Куръон чоҳ эгалари қиссасида ишора қилаётган бошқа ҳакиқат бўлиб, барча жойлар ва авлодлардаги даъватчи мўминлар у ҳақда мулоҳаза қилишлари керак.

﴿وَمَا نَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

«Улар (мўминлардан) фақат у (мўмин)лар қудрат ва мақтov эгаси бўлган Аллоҳга — осмонлар ва ернинг подшоҳлиги Ўзиники бўлган зотга имон келтирганлари учунгина ўч олдилар!» [Буруж 8]

Мўминлар ва уларнинг душманлар ўртасида бўлаётган жанг аслида ақида жангидир ва бундан бошқа нарса эмас. Мўминларнинг душманлари улардан имон сабабли ўч олишади ва ақидаси туфайли улардан газабланишади.

Бу жанг на сиёсий, на иқтисодий ва на миллатлараро жанг, балки у ақида жангидир. Имон ёки куфр, Ислом ёки жоҳилият!

Мушрикларнинг етакчилари Росулуллоҳ ﷺ битта нарса яъни ақида жангини ташлаши эвазига мол дунё, хокимият ва роҳат фароғатни таклиф қилишди. Агар Росулуллоҳ ﷺ улар таклиф килаётган ха жавобини берганида улар ўртасида жанг бўлмас эди.

Бу ақида жанги, ақида масаласи бўлиб, мўминлар қачон душманга йўлиқсалар, душманлар уларга фақат ақида борасида қарши чиқаётганларини яхши англашлари ва ёлғиз Аллоҳга итоат қилишлари керак.

﴿وَمَا نَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

«Фақат у (мўмин)лар қудрат ва мақтov эгаси бўлган Аллоҳга — осмонлар ва ернинг подшоҳлиги Ўзиники бўлган зотга имон келтирганлари учунгина ўч олдилар!»

Душманлар мўминларга қарши жанг қилар экан, жанг ҳақиқатини яшириш ва уларнинг руҳидаги ақида нурини ўчириш учун сиёсий, иқтисодий ва миллий байроқларни кўтаришади. Шунинг учун мўминлар уларга алданмаслиги, уларнинг ҳақиқий мақсадларини идрок этиши, ҳақиқий нусратга олиб борадиган нарсани тушунишлари керак. Бу нусрат чоҳ эгалари воқеасида бўлган руҳий нусратми, ёки мусулмонларнинг биринчи авлодида юз берган, дунёда юз берган нусратми бунинг фарқи йўқ.

Биз бугун салибчилар бизни жанг ҳақиқатидан чалғитишаётгани, тарихни сохталаштиришаётгани ва салиб юришлари мустамлакачиликка парда бўлган деб алдашаётганига гувоҳ бўлиб турибмиз... Йўқ асло бундай эмас, чунки мустамлака салибчилик руҳига парда бўлди ва ўрта асрларда бўлгани каби ўз ниқобини еча олмади. Ўрта асрлардаги салибчилик ҳаракатлари никобланмаган ҳолда кириб келгани туфайли мусулмонлар етакчилигидаги ақида харсангига урилиб парчаланиб кетди. Улар Салоҳиддин курдий ва Турон шоҳ мамлукийлар бўлиб, миллатчилик каби разил сифатларни ташлаб ақидасини маҳкам тутишиди ва ақида байроғи остида ғалаба қилишди.

﴿وَمَا نَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

«Улар (мўминлардан) фақат у (мўмин)лар қудрат ва мақтov эгаси бўлган Аллоҳга — осмонлар ва ернинг подшоҳлиги Ўзиники бўлган зотга имон келтирганлари учунгина ўч олдилар!» [Буруж 1-16]

Аллоҳ нақадар тўғри сўз соҳибидир, алдамчи қўрқоқлар ёлғончидирлар. □

**ИСЛОМИЙ УММАТ ЭНГ ЯХШИ УММАТ ВА ИНСОНИЯТ
УСТИДАН ГУВОХДИР...
У ҚАНЧАЛИК ШАРАФЛИ БЎЛСА, ВАЗИФАСИ ҲАМ ШУНЧАЛИК
ЮКСАКДИР (2)**

Биз ўтган сонда айрим жойлар ва замонлар бошқасидан афзаллиги ҳамда Уммат ичидағи айрим тоифа ва гурухлар бошқасидан афзаллиги ҳақида ҳамда Исломий Уммат халқлар орасидаги энг яхши Умматлиги ва улар устидан гувоҳлиги ва бу нарса жой, вакт ва муайян авлодга чекланмаслиги ҳақида келган нусусларни келтирган эдик.

Лекин юқорида айтганларимизнинг акси ўлароқ, Исломий Уммат энг яхши уммат бўлиши ва бошқа халқлар устидан гувоҳлиги Ислом унга юклаган фарз вазифалар ҳамда маъруфга буюриб мункардан қайтариш буйругини бажармаса ҳисоб-китоб қилинмайди дегани эмас. Йўқ асло бундай эмас, чунки Уммат ўзига юклangan вазифани бажармаса ҳисоб-китоб қилинади. Ҳузайфа Росулуллоҳ ﷺдан ривоят қилган ҳадисда У киши айтади:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشَكَنَ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ، ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يُسْتَجِابُ لَكُمْ»

«Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, сизлар албатта маъруфга буюриб, мункардан қайтарасизлар, акс ҳолда Аллоҳ сизларнинг устингизга Ўз даргоҳидан бир жазо юборур, кейин дуо қилаверасизлар (лекин) дуоларингиз ижобат қилинмайди». (Термизий ривоят қилган ва ҳасан ҳадис деб атаган).

Шунинг учун Уммат ўзига лойик ўринда турмаслиги, унга бепарво бўлиб қолган ва ундан чекиниши туфайли мустамлакачи кофирга тобеъ бўлиб қолди. Мустамлакачи эса Уммат юртларининг хоҳлаган жойида изғиб юрибди. Лекин бу Уммат қиёмат куни ҳисоб-китоб қилинмайди дегани эмас. Биз ушбу сонда баён қилмоқчи бўлган мавзуу икки ҳолатни фарқлаш мавзусидир. Яъни биринчиси Исломий Уммат халқлар ичидағи энг яхши Уммат ва улар устидан одил гувоҳ экани ҳамда бу сифат қиёматгача давом этиши бўлса, иккинчиси Уммат шу ишда эътиборсизлик қилгани учун ҳисоб-китоб қилинишидир. Бошқача айтганда Уммат инсонлар учун чиқарилган энг яхши Уммат бўлар экан, у бепарволиги учун жавобгар. Чунки бу бепарволик ҳаёт майдонида Умматни барча нарсадан маҳрум қиласи ва унинг турмушида ёмон из қолдиради.

Бу ерда яна бир масала бор: Маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ва Ислом рисолатини етказиш фарзи айни? Ёки фарзи кифоями?

Ибн Ошур (Аллоҳ раҳмат қилсин) айтади: «Маъруфга буюриб, мункардан қайтариш иши Умматнинг барча шахслари бажара олмайдиган фарзи кифоя бўлишига қарамай, бу иш Умматга вазифа қилиб юкланди. Шундай экан, ҳар бир мусулмон қўлидан келишича ҳамда илми ва қудратига қараб бажариши шарт. Оиласи ва болаларидан тортиб барча юрт аҳолисини ўзгартириши лозим. Бошқача айтганда Уммат ичидан шу ишни бажарадиган бир гурӯҳни чиқиши барча Уммат учун фазилатdir. Бу худди қабила ўзининг таркибидағи бир тоифа билан фахрланганига ўхшайди...».

Ибн Ошурнинг маъруфга буюриб, мункардан қайтариш иши фарзи кифоядир деган гапининг маъноси шуки, мукаллаф учун фарзи кифоя фарзи айндан кўра муҳимроқдир. Айниқса бу иш бажарилмай турар экан жуда аҳамиятлидир. Мана масалан бир шаҳарда кимдир вафот этди, лекин уни қабрга қўйиш билан шуғулланадиган бир жамоа йўқ, шунда уларнинг барчаси гуноҳкор бўлади. Шундай экан Фаластин, Кашмир, Шарқий Туркистон ва бошқа мусулмон юртларда куфр ҳукмронлиги остида яшаётган мусулмонларнинг аҳволи нима бўлади? Шунингдек фарзлар тожи бўлмиш Халифалик нима бўлади? Ахир Роббиларига имон келтирган, Росулуллоҳ ﷺ йўлидан юраётган ва улар сабабли нусрат келишига интилаётган бир гурӯҳ йигитлардан бошқа Халифаликка харакат қилаётган ҳеч ким йўқку?

Шунинг учун биз фарзи кифоя хотиржамликни излаганлар қиласидиган иш деб қарамаслигимиз керак. Балки бунинг акси ўлароқ мусулмонлар уни иложи борича тезроқ елкаларидан туширишга харакат қилишлари керак. Шунингдек Халифалик тиклангунича бевосита уни адо қилиш билан шуғулланиши керак, шунда бу вожиб уни бажармаганлардан ҳам соқит бўлади. Агар у шунда ҳам тикланмаса уни тиклаш учун харакат қилганлардан унинг гуноҳи соқит бўлади. Лекин уни тиклашга харакат қилмаганлар гуноҳкорлигича қолади.

Маъруфга буюриб, мункардан қайтариш иши ё шахсга ёки сиёсий партия деб аталаётган бир гурӯҳ ва жамоага, ёки исломий давлатга алоқадор хитоб бўлади.

Шунга кўра, мусулмон маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишида ҳисоб-китоб қилиниши, яъни уни қилса савоб ва қилмаса жазо олиши учун унда ўша ишга нисбатан шартлар топилиши керак. Жамоа ёки сиёсий хизбда ҳам Уммат манфаатларига

алоқадор шартлар топилиши керак. Шунингдек исломий хукмларни ҳаёт майдонида татбиқ қилиш иши юкланган исломий давлатга алоқадор шартлар топилиши керак.

Шахсга алоқадор шартлар ҳақида айтадиган бўлсақ, шахс маъруфга буюриб мункардан қайтариш ишига қодир бўлиши керак. Агар бу буйруқни бажаришга қодир бўлмаса мукаллаф бўлмайди.

﴿لَا يُكَفِّرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

«Аллоҳ ҳеч бир жонга тоқатидан ташқари нарсани юкламайди» [Бакара 286]

Абу Сайд Худрий айтади: Мен Росууллоҳ ни шундай деб айтаётганини эшитганман:

«مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكِرًا فَلَيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلْسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَبْلِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ»

«Сизлардан ким мункарни кўрса, уни қўли билан ўзgartирсин. Агар қодир бўлмаса, тили билан ўзgartирсин, бунга ҳам қодир бўлмаса, қалби билан (ёмон кўрсин). Бу (қалби билан ёмон кўриш) имоннинг заифидир». (Муслим ривояти).

Шунингдек мусулмон маъруфга буюриб, мункардан қайтариш вазифасини бажариши учун, унда шу ишга етарли исломий сақофат бўлиши керак. Бошқача айтганда одамларни қилишга буюрадиган маъруф ва уларни қайтарадиган мункар ишлар ҳақида далиллари бўлиши керак.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ الْسَّمَعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادُ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُلًا﴾

«(Эй инсон), ўзинг аниқ билмаган нарсага эргашма! Чунки қулоқ, кўз, дил — буларнинг барчаси тўгрисида (ҳар бир инсон) масъул бўлур» [Иеро 36]

Аммо исломий жамоат ёки сиёсий хизбга алоқадор шартларга келсак, Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْحَيَّرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَايُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

«Ораларингиздан яхшиликка (Исломга) даъват қиласиган, маъруфга буюриб, мункардан қайтарадиган бир жамоат бўлсин.

Ана ўшалар нажот топгувчилардир» [Оли Имрон 104]

Бу оятда маъруфга буюриб, мункардан қайтариш иши билан бевосита шуғулланадиган исломий жамоа ёки сиёсий хизб бўлиши шартлигига далолат қиласиган буйруқ бор. Бунда исломий давлат тикланган бўлиши ёки бўлмаслигининг фарки йўқ. Агар исломий давлат мавжуд бўлса, жамоа ёки хизб исломий жамиятда исломий фикрларни мустаҳкамлаш учун фаолият олиб боради. Шунингдек давлат олиб бораётган йўлни кузатади ва агар ҳокимлар бепарволик қилса уларни хисоб-китоб қиласиди. Агар ҳоким тарафидан очик куфр бўлаётганини кўрса, Умматни унга қарши қўзғаб, уни қулатади.

Агар исломий давлат мавжуд бўлмаса энг катта юк жамоа ёки хизб устига тушади. Чунки улар ҳаёт майдонида Исломни тиклаш ва исломий ҳаётни қайта бошлаш учун маъруфга буюриш ва мункардан қайтариш иши билан шуғулланишяпти. Бошқача айтганда улар исломий даъватни олиб боришяпти ҳамда фикрий ва сиёсий кураш билан шуғулланишяпти. Шунингдек улар Исломий давлатни тиклаш орқали исломий ҳаётни қайта бошлаш учун ҳар қандай машаққатлардан кўркмай нусрат талаб қилиш билан шуғулланишяпти. Бу эса маъруфга буюриш ва мункардан қайтариш ишидаги энг юксак чўққидир.

Аммо Исломий давлатга алоқадор шартларга келсак, агар давлат тикланса жамиятда хотиржамлик вужудга келади. Давлат ўзининг юридик ва ижроий салтанати орқали жамиятдаги мункар ишларни тўхтатади. Чунки Аллоҳнинг ҳокимиятида яхшилик, барака, адолат ва хотиржамлик бор. Бу ҳокимиятда фасод, қашшоқлик ва инқироз бўлмайди, унда муҳит имоний, мункар эшиклари ёпилган, жин ва инсонлардан бўлган шайтонларнинг зааридан кафолатланган бўлади. Унда бирор мункар пайдо бўлса, шахслар уни тўхтатиш ва эгасини жазолашга кучи етади. Шунда улар яхшилик қилган ва маъруфга буюриб, мункардан қайтариш вазифасини елкаларидан соқит қилган бўлади.

Агар муаммо катталашиб, уларнинг кучи етмай қолса, давлат ўз ҳокимияти ва адолати билан бу мункарни бартараф этади. Сиёсий хизб эса мусулмон шахс билан давлат ўртасида Аллоҳнинг китоби билан фаолият олиб боради. Яъни Умматни ўз дини атрофида жипслаштиради, унинг ақидасини куфр фикрлари аралашиб қолишидан асрайди. Ҳокимларга эса ёрдам беради ва уларга насиҳат қиласиди, агар улар бепарволик қилсалар, уларни хисоб-

китоб қиласи. Шундай қилиб маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишида барча харакатлар бирлашади. Шахс тақвоси сиёсий ҳизб таъсири ва давлат ҳокимияти билан ҳамжинслик ва бутунликда ўз вазифасини бажаради.

Бу оятда келган маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишига нисбатан айтилган фикрлар.

﴿كُنْتُمْ خَيْرًا مِّنَ الْأَجْرِ حَتَّىٰ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَاوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ﴾

بِاللَّهِ

«(Эй Уммати Мухаммад) Одамлар учун чиқарилган миллатларнинг энг яхиси бўлдингиз. Зоро сиз маъруфга буюриб, мункардан қайтарасиз ва Аллоҳга имон келтирасиз»

[Оли Имрон 110]

Исломий Уммат одил Умматлиги ва бошқалар устидан гувоҳлиги масаласига келсак, Аллоҳ Таоло айтадики:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾

شَهِيدًا

«Шунингдек, сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир уммат қилдик» [Бақара 143]

Исломий Уммат бошқа халқларга Ислом рисолатини етказишдан жавобгар ва бу муҳим ишдир. «Муҳим иш» деган гапимизнинг маъноси Ислом рисолати ер юзида ҳукмрон бўлиши керак деганидир. Шунингдек бу дин бошқа динлар устидан устувор бўлиши ва одамлар унга тўп-тўп бўлиб кириши шарт деганидир.

﴿وَقَاتُلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَبَكُونَ الَّذِينَ كُلُّهُمْ لَهُ فَإِنْ أَنْتَهُوَ فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

«То (дунёда) бирон фитна-алдов қолмай, бутун дин фақат Аллоҳ учун бўлгунга қадар улар билан жанг қилинглар! Энди агар (кофирилкдан) тўхтасалар, бас, албатта Аллоҳ қилаётган амалларини кўргувчиидир» [Анфол 39]

Ислом рисолатини етказиш фарзи кифоя бўлиши билан бирга унда уч унсур жамланиши лозим. Бундан ташқари бу вазифа Аллоҳ рози бўладиган тарзда бажарилиши учун ушбу уч унсур бир-бирини тўлдириши шарт. Ушбу уч унсур қуйидагилардир:

Биринчиси: Ислом, чунки у Умматнинг дини ва ақидасидир, яна у Аллоҳ унинг муаммоларини муолажа қилиш учун туширган низомидир. Шунингдек у Умматни бошқа халқлардан ажратиб турадиган ўзлигидир. Бошқача айтганда Ислом ақида, ҳаёт низоми, мафкура ва тариқатdir. Яна у ҳар қандай замон ва ҳар қандай жойдаги ҳаёт муаммоларини муолажа қиладиган соғлом мабдадир.

Иккинчиси: Исломий Уммат, чунки у инсоний вужуд бўлиб, шаръий ҳукмлар унга ҳам алоқадордир. Бошқача айтганда у ҳам мукаллаф ва муҳтарамдир. Яна у ушбу динга имон келтириш, ижро қилиш ва барча инсонларга инсоний рисолат сифатида етказишдан масъулдир.

Учинчиси: Исломий давлат, чунки у Ислом фикрлари ва ҳукмларини ижро қилиш, уни етказиш ва ҳимоя қилишдаги тариқатdir. Яна у ортида туриб жанг қилинадиган ва ҳимояланиладиган қалқондир ҳамда музлумлар учун Аллоҳнинг ердаги соясидир.

Ушбу уч унсур, яъни Ислом, Уммат ва Халифалик ҳаёт майдонида Исломни Умматга татбиқ қилиш ва уни бошқа халқларга етказиш учун кафолатdir. Чунки Уммат Ислом мабдасига ишониши ҳамда унинг адолатини ва давлат салтанатини ҳис қилиши Исломни ҳаёт майдонида пайдо бўлишига кафилдир. Бу Умматнинг ички ишларига алоқадор гаплардир. Аммо ташки ишларига алоқадор ишларга келсак, Халифалик давлати ўз идораси ва фуқароларига юклаётган қарорлари орқали Ислом рисолатини даъват ва жиҳод билан бутун инсониятга етказишга кафилдир. Бухорий ва Муслим Ибн Умардан ривоят қилган ҳадисда Росууллоҳо ﷺ айтади:

«أَمْرُتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّىٰ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقْيِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْثِرُوا الزَّكَاءَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى»

«Одамлар то Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ, Муҳаммад Аллоҳнинг пайғамбари, деб гувоҳлик бергунларига қадар улар билан жанг қилишга буюрилдим. Агар шундай қилсалар, мендан жонлари ва молларини сақлаб қоладилар. Фақат Исломнинг ҳаққи сабабли олинадиганлари бундан мустасно. Уларнинг хисоб-китоби Аллоҳга (ҳавола)».

Бу уч унсур ичida Ислом асос бўлса, Давлат ва Уммат унинг тиргакларидир. Бу уч унсур ҳар бири ўзича қад кўтара олмайди,

балки улар жамланиши ва бир-бирини тўлдириши керак. Шунда улар ичкарида Исломни ҳаёт майдонида татбиқ қилиш ва ташқарида уни бутун инсониятга етказишга кафил бўлади. Бу уч унсурнинг жамланиши ва баркамоллигига етган ҳар қандай нуксон Ислом рисолатини етказишга таъсирини қиласи. Аммо бу уч унсур жамланса ва бир-бирини қувватласа Уммат рисолатни етказган бўлади. Лекин бунинг акси ўлароқ уч унсур бугунги аҳвол каби бир-биридан узоқ бўлса Уммат рисолатни етказишда бепарволик қилаётган бўлади.

Аммо бугун, яъни Халифалик қулатилганидан тахминан юз йил ўтиб, Умматни турли бало ва фитналар ўраб олди. Натижада Уммат одамлар учун чиқарилган энг яхши Уммат ва одил гувоҳ деган ўзига лойик мартабадан узоқлашиб кетди. Бошқача айтганда маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишидаги шартлар бажарилмай қолди. Бу шартлар шахсга алоқадорми, сиёсий хизб ва исломий жамоаларга алоқадорми, ёки исломий давлатга алоқадорми бунинг фарқи йўқ. Бу ишда давлатга алоқадор шартлар топилмаслигининг таъсири катта бўлди. Чунки исломий давлат мавжуд бўлмагани туфайли Ислом ҳаёт майдонида татбиқ қилинмай қолди. Бу эса катта сиёсий бўшлиқни вужудга келтирди. Кофиirlар, уларнинг малай ҳокимлари ва ҳокимларнинг юргурдаклари Исломни ҳаёт майдонидан ва мусулмонларнинг қалбидан ўчириб ташлаш учун Ислом ўрнига капитализмни олиб келишга қанчалар ҳаракат қилишмасин бу икки мабда ўртасидаги жарлик кенгайиб бормоқда ва ўртадаги ёриқни бартараф қилиша олмаяпти.

Ислом татбиқ қилинмагани туфайли Уммат сақофатига куфр фикрлари кириб келди. Фикрлар яшаш тарзига таъсири қилиши табиий иш. Шунинг учун мусулмонларнинг яшаш тарзи Аллохнинг буйруқ ва қайтарувларидан узоқлашиб, тубанлашиб кетди. Мусулмон шахс зулматлар ичра яшайдиган бўлди, тўлқинлар узра тўлқинлар ва унинг устидан булутлар ўраб олган денгиз тубидаги зулмат каби зулматда яшайдиган бўлди. Ўлчовлар ўзгарди ва маъруф мункарга, мункар маъруфга ҳамда тўғри сўз ёлғончига, ёлғончи тўғри сўзга айланди. Америка, Британия, Франция, Россия ва яхуд каби кофир хўжайинлари ўргатган қўшикни айтадиган рувайбизаларнинг хиргойисидан бошқа нарса эшитилмайдиган бўлди. Ислом насроний динига ўхшаб масжидга чекланди ва бу масжидлар илмонийликни тарғиб қиласидиган бўлди. Ер юзига фасод тарқалиб, шу туфайли ер юзи торайди. Ўз динини маҳкам тутган мусулмон барча жойдан қувиладиган душманга

айланди. Одамларнинг қалбига зўравон подшоҳлар ваҳимаси кирди. Қамоқхоналар маҳбусларга тўлди. Аллоҳдан бошқасига бўйинсунишни хоҳламаганлар дорга осилди.

Натижада одамларнинг овозини ўчирган хавфсизлик исканжасида маъруфга буюриш ва мункардан қайтариш иши танг аҳволга тушди. Ҳатто одамлар, «подшоҳни ҳаққини подшоҳга, Аллоҳникини Аллоҳга бер» дейдиган бўлиб қолдилар. Маъруфга буюриб, мункардан қайтариш иши одоб ахлоқ ва ибодатга чекланиб, сиёсий воқеъга таъсир қилмайдиган бўлди. Шахс меҳробларда ўқиладиган ва тоғут ҳокимларнинг шаънига тегмайдиган оятларнигина ўқийдиган бўлди. Шунингдек пок сувлар, ҳайз, нифос ва мисвок кабиларга алоқадор ҳадислардан бошқасини айтмайдиган бўлди.

Жамоа ва сиёсий партиялар эса пайдо бўлиши ва таъсис этилиши табиатига қараб, ўзгартириш ҳақидаги мақсадлари ва программалари турли-туман бўлиб кетди. Улар асосан қуидаги учтурга бўлинди:

Биринчи турдагилар: Улар ҳукмрон режимлар тоифасига кирувчи илмоний ва коммунистик партиялар бўлиб, улар Аллоҳ туширган нарса билан ҳукм юритмайди. Уларнинг ичидаги ҳокимият атрофидаги сиёсий доиралар бўлиб, айримлари ҳокимият ва зулмда ҳокимга шерик бўлса айримлари ҳокимиятда бирор ўринни эгаллаш учун бақир-чакир қилаётган мухолафат вакилларидир. Бу партиялар маъруфга буюриб мункардан қайтариш ишидан анча узоқда бўлиб, уларнинг ўзи ўзгартирилиш лозим бўлган мункардир.

Иккинчи турдагилар: Улар Халифалик қулатилгандан кейин Исломий Умматни ларзага солган тебранишлар натижасида пайдо бўлган исломий жамоа ва партиялардир. Бу жамоаларда диний туйғу ва ҳавас баланд, лекин улар ўзгартириш ҳақидаги ҳақиқий онг асосида уюшган эмас. Бошқача айтганда уларда маъруфга буюриш ва мункардан қайтариш ҳақида мукаммал тушунча йўқ. Шунингдек улар саҳиҳ ижтиҳодга таянган, тиник фикрат ва тариқат эгаси эмас. Уларнинг даъват майдонидаги ишлари туманли, яъни маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишлари ёки ҳокимият рухсат берган одоб-ахлоқ ва ибодатга чекланган, ёки ҳокимиятдаги сиёсий доирага мос. Бу эса ушбу жамоаларни илмонийларда бўлгани каби эчкиэмарни тузогига туширмоқда. Эрдоган Туркияси бунга ёрқин далилдир.

Учинчи турдагиси: 1953 йил ташкил топган Ҳизб ут Тахрир партияси бўлиб, унга Азҳар олими Тақийюддин Набаҳоний

етакчилигидаги Уммат уламолари ва муфаккирлари асос солишиди. Бу партия даъват ҳақидаги фикрларни тўғри ўзлаштириди, ёркин фикратга асосланди. Шунингдек Аллоҳнинг китоби, Росулининг суннати ҳамда саҳобалар ижмоси ва шаръий қиёс асосидаги ижтиходга таянган йўл билан юрди. Бу ҳизб яна маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишида тўғри йўналишда юрди. У исломий ҳаётни қайта бошлишни ўз фояси қилиб белгилади. Бу фоя Исломни ҳаёт майдонида татбиқ қиласиган ва маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишининг ҳайбатини ўз ўрнига қўядиган Халифалик давлатини қуриш орқали амалга ошишини айтди.

Юқорида биз айтган уч унсур яъни Ислом, Уммат ва Халифалик ҳақида ҳам шу фикрни айтиш мумкин. Чунки бу учаласи жамланмаган ва бир-бирини тўлдирмаган аҳволдадир. Абу Умома Боҳилий ривоят қилган ҳадисда Росулуллоҳ ﷺ бу ҳақида шундай дейди:

«لَتُنْقَضَنَّ عَرَى الْإِسْلَامِ عُرْوَةً عُرْوَةً فَكُلُّمَا انتَقَضْتَ عُرْوَةً تَشَبَّثَ النَّاسُ بِالَّتِي تَلِهَا، وَأَوْلَهُنَّ نَفْضًا
الْحُكْمُ وَآخِرُهُنَّ الصَّلَاةُ»

«Исломнинг арқонлари бирма-бир узилиб бораверади. Қачон бир арқон узилса, одамлар ундан кейинги арқонга ёпишиб олишади. Биринчи узиладиган арқон ҳукм бўлса, охиргиси намоздир». (Ибн Ҳиббон ривояти).

Тўғри, Ислом Аллоҳнинг ҳимояси билан сақланиб қолади ҳамда ўзларини Аллоҳ ва У Зотнинг динига бағишлаган кишилар қалбida тирик қолади. Лекин у юқорида айтганимиздек ҳаёт майдонида татбиқ бўлмаяпти, татбиқ бўлаётгани ҳам жуда оз... Иккинчи унсур бўлмиш Уммат Сайкс-Пико шартномаси асосида бўлинib кетган давлатлар ва миллатларга ажраб кетди. Уларнинг барчаси ўзига хос сиёsat олиб бормоқда... Буларнинг барчаси учинчи унсур бўлмиш исломий давлат қулаши туфайли юз берди.

Маъруфга буюриб, мункардан қайтариш ишини тўғри тушунмаслик унинг жамиятдаги мусулмонлар ичидаги ҳайбатини йўқотди. Уч унсур яъни Ислом, Уммат ва Халифаликни тўғри тушунмаслик Умматнинг яхши умматлиги ва одамлар устидан гувоҳлиги масаласига путур етказмаган бўлсада, бироқ Умматни Аллоҳ хоҳлаган ҳақиқий мартабадан тушириб юборди. Уммат Аллоҳни танимайдиган, У Зотга ибодат қилмайдиган, балки У Зотга коғир бўлиб, қарши курашадиган ҳалқ ва миллатларга боқиманда бўлиб қолди.

Лекин Уммат иззат ва шараф йўлини топди, ҳокимларга қарши кўзғолон кўтариб, айримларини қулатди. Уммат Ислом диёрининг

маркази бўлган Шомда ўз дини ва дини хурмати учун курашяпти. Ҳатто кофир Обама Шом қўзғолонини тўхтатиш ва уни ўз мақсадидан буришга киришди. Лекин Уммат Сайкс-Пико тортган чегараларда яшаётган бўлсада қўзғолон давом этади. Ислом Пайғамбарлик минҳожи асосидаги иккинчи рошид Халифалик давлатида татбиқ бўлиши учун бел боғлаган кишилар қалбida тирик ва Аллоҳ қувватлайдиган ҳақ диндир. Ҳизб ут-Тахрир эса фаолиятда, кечаю қундуз ҳаракатини тўхтатгани йўқ. У Умматни етакламоқда, фикрат ва тариқатда қадами мустаҳкам ҳамда Аллоҳ ва Росули борасида азму қарори қатъий. Кофир эса маҳзум ва мағлуб, ҳазорати қариби, сакофати ҳолсизланди ва товари ўтмай қолди. Аллоҳнинг нусрат ва ваъдаси келса Уммат ўзининг яхши Уммат ва бошқа ҳалқлар устидан гувоҳ деган мартабасини қайта тиклайди ва маъруфга буюриб, мункардан қайтаради ҳамда Роббисининг рисолатини етказади.

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا سَتَّخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِيْهُمُ الَّذِي أَرْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ حَوْفِهِمْ أَمَّا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَنِي بِإِلَهٍ شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларга худди илгари ўтган (имон-эътиқодли) зотларни (ер юзига) халифа қилганидек, уларни ҳам ер юзида халифа қилишини ва улар учун йўзи рози бўлган (Ислом) динини голиб-мустаҳкам қилишини ҳамда уларнинг (аҳволини) хавфу-хатарларидан сўнг тинчлик-хотиржамликка айлантириб қўйишни ваъда қилди. Улар Менга ибодат қилурлар ва Менга бирон нарсани шерик қилмаслар. Ким мана шу (ваъда)дан кейин куфрони (неъмат) қилса, бас улар итоатсиз кимсалардир»

[Нур 55] □

ЯХУДИЙЛАРНИНГ ТИНЧЛИК ҲАРАКАТЛАРИ... СИОНИЗМНИНГ ЯНА БИР БАШАРАСИДИР!! (4)

Ҳамд Тобиб – Байтул Мақдис

Биз ўтган сонда яхудийларнинг Аллоҳ ва Росули унга гувоҳлик берган разил ва тубан сифатлари ҳақида айтган эдик. Ушбу сонда эса тарихдаги ва воқедаги далилларни келтирамиз. Бу далиллар ўша раббоний ҳақиқатни ҳамда Аллоҳга, Росулига ва Ислом Умматига яхудийларнинг душманликлари, хийлалари ва ёмонликлари ҳақ эканини тасдиқлади. Қуйида ўша ҳақиқат ва гувоҳларни келтирамиз:

1 – Яхудийлар Росуллоро ғозотидан сўнг Росуллоро үлдиришни ўлдиришни кутилиш учун бир неча марта ҳаракат қилишди ва бу ишда турли воситаларни ишга солиши. Имом Аҳмад ўз муснадида Ибн Аббоснинг шундай деганини ривоят қилган: (... Бир яхудий аёл Росуллоро ғозотидан сўнг заҳарланган қўй ҳадя қилди, Росуллоро үнга одам юбориб, сени бу ишга нима унгади? – деди. Аёл: Мен хоҳладимки, агар сиз Пайғамбар бўлсангиз Аллоҳ сизга бу ҳақиди хабар беради. Агар Пайғамбар бўлмасангиз одамлар сиздан кутулади. Ибн Аббос айтади: Росуллоро үзида қандайдир нарса сезса ҳижома қилдиради. Ул зот бир марта сафарга чиқиб эҳром боғлаганида үзида бир нарсани сезди, сўнг ҳижома қилдириди...). Абу Довуд ўз сунанида Абдурраззоқдан ривоят қилади: (Яхудийлар Бадр ғазотидан сўнг Росуллоро ғозотидан сўнг үлдиришни хоҳлашди. Шунда Бану Назир у кишига одам юбориб, бизга сахобаларингдан ўрта ёшдаги ўттизтасини чиқар, биз ҳам ўттизтасини чиқарамиз, ва фалон жойда учрашамиз. Улар сени тинглашсин, агар ўшалар имон келтирса биз ҳам имон келтирамиз... ахир олтмишта одам сен тушунган нарсани тушунмайдими? Сахобаларингдан учтасини чиқар, биздан ҳам учта етук олим чиқади, улар сени тингласин. Сўнг Росуллоро ғозотидан сўнг үлдириш мақсадида ханжарларини тайёр қилиб туриши. Шунда бир Бану Назрлик бир ақлли аёл Исломни қабул қилган жиянига бу ҳақида хабар юборди. Росуллоро ғозотидан сўнг бундан хабар топгач, орқага кайтди. Эртаси бўлгач уларни камал қилди ва уларни бадарға қилди). Ибн Исҳоқ Бану Назирнинг бадарға қилинишига бошқа сабабни келтириб, шундай дейди: (Росуллоро ғозотидан сўнг Амр ибн Замрий үлдириган омирийлик икки кишининг хунини олишда ёрдам сўраб, Бану назирликларнинг олдига борди ва девор тагига ўтириди. Шунда улар Росуллоро ғозотидан сўнг устига тош улоқтироқчи бўлишди, шунда у кишига ваҳий нозил бўлиб, бу

ишдан хабардор килди. Ресулуллоҳ ﷺ у ердан тезда Мадинага кетди ва уларни қамал қилишга буюрди...).

2 – Ресулуллоҳ ﷺ Мадинага ўрнашгач, яхудийлар у кишини бутунлай йўқ қилиш учун мадиналиклар ва Қурайшни у кишига қарши гижгижлашди... Имом Табарий тафсирида шундай дейди: Ҳасан ибн Яхъе Абдураззокдан, у Муаммардан, у Айюбдан у эса Икримдан ривоят қилишича Каъб ибн Ашраф Қурайш кофирларидан бўлмиш мушриклар олдига бориб, уларни Пайғамбар ﷺга қарши қўзғади ва у кишига уруш қилишларига буюрди. Каъб уларга айтдики: Биз сизлар билан унга қарши урушамиз. Шунда улар: Сизлар аҳли китоб бўлсангиз, у ҳам китоб соҳиби бўлса, биз сизга ишонмаймиз, бу хийла бўлса керак, биз сен билан чиқишимиизни хоҳласанг мана бу икки бутга сажда қил ва уларга имон келтириб дейишди. Ашраф улар айтганларни қилди. Сўнг улар: Биз тўғри йўлдамизми ёки Мухаммадми? Биз туюни сўйиб гўштини тарқатамиз сув берганга сут берамиз, силаи раҳм қиласиз, ҳажга келганларни меҳмон қиласиз ва байтни тавоф қиласиз. Мухаммад эса силаи раҳмни кесди ва ўз шахридан чиқиб кетди дейишди. Шунда Ашраф: Сизлар яхши ва йўлингиз хидоятли, деди. Шунда

﴿أَلَمْ تَرِ إِلَيَّ الَّذِينَ أُوتُوا نِصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْرِ وَالظُّغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَنُّ لَا إِلَهَ إِلَّا إِلَهُكُمْ إِنَّ الَّذِينَ إِمَّا مُنُوْا سَبِيلًا﴾

«Китобдан насибадор бўлган кимсаларнинг бут ва санамларга сигинаётганларини ҳамда кофир кимсалар ҳақида: Ўшалар имон эгалари бўлган мусулмонлардан кўра тўгрироқ йўлдалар, деяётганларини кўрмадингизми?» [Нисо 51]

нозил бўлди.

3 – Яхудийлар Андалусияда насронийлар зулмидан мусулмонларни ҳимоя қилган Ислом давлатини қулатиш учун тил бириктиришди. Улар моддий манфаатлари йўлида, Фаластин ерларини эгаллашлари учун Усмоний давлатга қарши инглизлар билан тил бириктиришди. Шунингдек улар бу ишларни келажакда мусулмонлар юртига санчиладиган ханжар бўлиши, Исломий Умматнинг бирикиб кетиши олдини олиш ва Исломий давлат қайта тикланишини олдини олиш учун Ғарбга малай бўладиган яхудий вужудни тиклаш учун қилишиб...

Устоз Абдуллоҳ Тал ўзининг (Ислом қалъаларидаги яхудий илон) номли китобида шундай дейди: (... Кўпчилик яхудийларнинг Халифаликка қарши тил бириктируви Теодор Герцль даврида

бошланган деб ўйлашади. Бу хато, чунки тил бириктирув яхудийлар 1492 йил Андалусиядан қувилиб, Туркияда катта сонда йигилишганидан сўнг бошланди... Усмоний давлатда уларни яхши кутиб олишлари ҳамда уларга фуқаролик, ҳимоя ва яхши муомала қилишларига нонкўрлик қилишди...

Яхудийларнинг Халифалик давлатида яшаб унга ниш уришлари қадимдан бор. Бундай ишлар аввал султон Мурод иккинчи ва султон Мұҳаммад Фотих даврида бошланди. Ўшанда Мұҳаммад Фотихни яхудий табиб (Ёкуб Пошо) заҳарлади... Яхудийларнинг тил бириктирувлари ва Усмонийларнинг бошқарув доираларига аralашиши тўрт юз йил давом этди. Бу нарса охири Усмоний давлатнинг қулаши ва Мустафо Камол қўли билан парчаланишига олиб келди. Яхудийлар Халифаликни қулатиш режасида учта кучни ишга солишиди:

1 – Дўнма яхудийлари, уларнинг ичиди Мустафо Камолдан олдинги энг машхури Мидҳат Пошо бўлган эди. У бир неча вилоятларда волий бўлди, шу жумладан Сурияда ҳам.

2 – Ислом ва мусулмонларни кўра олмайдиган Ғарб саличилари. Улар Халифаликни қулатишдаги режаларини амалга оширишда яхудийлар ёрдам бериши учун уларга хизматга тайёрлигини билдиришди.

3 – Ёлғон ташвиқот, бу ташвиқот орқали Халифалик пойтахтидаги бошқарувни хунук қилиб кўрсатишиди. Шунингдек турклар ваҳшний одамлар, Мидҳат Пошони эса қаҳрамон, олийжаноб ва эркесвар деб мақташди. Бу ташвиқотлар яна Усмоний давлат пошоларига нисбатан мустамлакачилик туйғуларини қўзгади ҳамда Болқон уруши воқеаларини сохталаштириб, насронийларни мусулмонларга карши қўзгади.

4 – Яширин ташкилотлар, хусусан масонлик ташкилотлар, улар ўз кучини яхудийларга хизмат қилиш ва Халифаликни қулатиш учун сарфлашди.

5 – Араб миллатчилиги, улар Халифаликни фасод ва зулм деб тушунадиган айрим араб муфаккирлари, хусусан насроний муфаккирларни ишга солишиди. Натижада улар кенг доирада разил ишларни амалга оширишди!!

• Яхудийлар ҳозир ҳам исломий бошқарувни тиклашга чақираётган ҳамда исломий юртлар ичи ва ташқарисида мустамлака кучларига қарши курашаётганларга қарши кофир мустамлакачи ва уларнинг малай мусулмон ҳокимлари билан бирга ишлашяпти. Мана масалан улар Шом қўзголонига қарши бу

кўзголон бутун оламга ва яхуд вужудига катта хатар бўлмоқда деб алдаб, оламни унга қарши гижгижламоқда.

• Яхудийларнинг Едиот Ахронот газетаси 2012 йил 3 октябр сонида яхуд армияси штаби бошлиғи Бени Ганцнинг ушбу сўзларини чоп қилди: (Биз келажакда нафақат Сурия ва Жўлон тепалиги, балки минтақада авж олиб бораётган террор хатарига йўлиқишимиз мумкин). Яхудийларнинг мудофаа вазирлигидаги хавфсизлик ва сиёsat кенгаши раиси генерал Амос Гилад шундай деди: (Сурия президенти Башар Асад қулласа Ўрта Шарқда исломий императорлик вужудга келади. Бу эса Тель-Авив учун бало бўлади...).

• Яхудийлар армияси Башар режимига қарши қўзғалган кўзголончиларга қаратилган ва қўзғолончилар эгаллаб олиши эҳтимоли бўлган Сурия армияси жойлашган базаларга қаратилган ҳарбий манёврлар ўтказди. Ал-Жазира нет сайти 2015 йил 22 август сонида Сурия кўзголони бошлангандан бери (Исройл) армияси Шом заминига қилган хужумлари силсиласини ёзди. Унда айтилишича бу хужумлар 2013 йил 30 январда Дамашқ яқинидаги ҳарбий базадан бошланиб, бугунги кунгача давом этаяпти.

• <http://www.aljazeera.net/news/arabic/2015/8/21>

• Моссад разведкаси Америка Ироқقا бостириб киргандан сўнг сиёсий суиқасд орқали бир қанча Ироқ олимларини йўқ қилган. Британияда чиқадиган (Сиёсий саҳналар) журнали 2015 йил 22 март сонида Ироқда ўн йил мобайнида турли мутахассисликда ишловчи олимларнинг 5500таси суиқасд қурбони бўлганини ёзган. Пойтахт Бағдод эгаллаб олинган куннинг эртасидан бошланган ушбу ўн йил Ироқда олимларни йўқ қилиш даври бўлган. Журналнинг ёзишича Ироқ олимларига суиқасд қилиш жиноятларини учта тараф бўлишиб олган: Биринчи тараф яхудийларнинг (моссад) разведкаси, у олимлар, тадқиқотчилар, муфакирлар, докторлар, медиклар, атом соҳасида иш олиб бораётган олимлар, химиклар, инженерлар ва саноат соҳасидаги олимларни йўқ қилиш учун ироққа яширин гурухларни юборган. Бу ишга сионистларнинг хавфсизлик доираларида карор чиқарилган. Иккинчи тараф Американинг Марказий Разведка Бошқармаси бўлиб, у Ироқ олимларига ўзи билан ишлашлари учун турли таклифлар кўндаланг қилди. Бундан ташқари уларга Америкада ишлаш ва тинчлигини кафолатлаш каби таклифларни айтди. Бу таклифларга кўнмаган олимларни аста секин йўқ қилди. Учинчи тараф Ироқликлар гурухи бўлиб, уларга хориждан туриб тозалаш кампаниясига кўрсатма берилди. Журналнинг ёзишича

буларнинг барчаси Бағдод босиб олингандан кейин, Америка идораси бевосита етакчилик қилган (ўтиш даври ҳукумати) пайтида содир бўлди. Худди шу даврда сионистларнинг (моссад) разведкаси гурухлари Америка армияси ҳимояси остида Ироқдаги атом олимлари ва машҳур химикларни излаб Ироқнинг турли шаҳарларига киришди. Ироқ олимларини ўғирлаб кетиш ва уларни ўлдиришда сионистларнинг роли катта бўлганини Франциянинг истеъфодаги генерали 2004 йил апрелда бешинчи каналга берган баёноти ҳам тасдиқлайди. Унинг таъкидлашича сионистларнинг (Командос) номли гурӯҳининг 150 аъзоси Ироққа кирган. Уларнинг вазифаси Саддам Ҳусайн даврида қуролланиш программаси ортида турган ироқлик олимларга сунқасд қилиш бўлган. Бунда (Исройилликларнинг) исмлари ўша пайтда Ханс Бликс етакчилик қилган МАГАТЕ кенгашига тақдим этилган.

• Сионист яхудийлар Фаластин ичи ва атрофидаги Миср ва Ливан каби давлатларда мусулмонларга нисбатан хунук жиноятларни қилишган. Фаластинда бугун ҳам жиноятларини давом эттиришяпти... Улар 1948 йил Фаластинда юзлаб қишлоқларни вайрон қилиб, минглаган аҳолини ўлдиришди. Миллионлаб кишилар ўз уйларини ташлаб чикиб кетишли. Улар яна Дайр Ёсин, Рамла, Қабия, Тантара ва бошқа жойларда қатлиом ўюштиришли.

Ал-Жазира нет сайти 2004 йил 3 октябрда ёзувчи Довуд Сулаймон Довуднинг мақоласини ёзди. Унда шундай дейилади: (Бир қанча ҳарбий тарихчиларнинг таъкидлашича фаластинликларни кўчириш амалиёти Фаластинни араблардан «тозалаш» режаси ва программаси асосида олиб борилган. Бу иш зўравонлик, террор ва қирғин билан амалга оширилган. Фаластинликларни ўз қишлоқ ва шаҳарларидан кўчириш сабаби, Фаластин халқига қарши (Исройил) қирғинининг сабаби ва у ерда иброний давлатни тиклаш сабаби у ерга ташқаридан яхудийларни кўчириб олиб келиш бўлган эди. Бу қирғинлар қуидаги тарзда амалга оширилди:

– 1947 йил 31 декабрда Шайх шаҳридаги қирғинда 600та фаластинлик шахид бўлди...

– 1948 йил 10 апрелда Дир Ёсиндаги ғиргинда 360та фаластинлик шахид бўлди, уларнинг аксарияти қариялар, аёллар ва болалар бўлди.

– 1948 йил 14 августда Абу Шуша қишлоғидаги қирғинда қария, аёллар ва болалардан 50таси шахид бўлди, уларнинг бир қанчасининг боши танасидан жудо қилинди...

– 1948 йил 22 августда Тантара қирғинида 90 киши шаҳид бўлди. Унда катта чукур қазилиб, барча майитлар жамоий тарзда кўмиб юборилди...

– 1953 йил 14 октябрда Қабия қирғинида 56та уй бузиб юборилди, шу жумладан қишлоқ масжиди, мактаби ва сув сақлагич вайрон қилинди. Эркаклар, аёллар ва болалардан 67таси шаҳид бўлди, юзлаган кишилар у ердан чиқиб кетди...

– 1956 йил 10 октябрда Қалқилиядаги қирғинда (Истроил) армияси шаҳарни танқдан ўққа тутди ва 49 киши шаҳид бўлди...

– 1956 йил 3 ноябрда Кафр Қосим қирғинида эркак, аёл ва болалардан 49таси шаҳид бўлди...

– 1956 йил 3 ноябрда Хон Юнус қирғинида 250 киши шаҳид бўлди. Қирғиндан тўққиз кун ўтиб (Истроил) армиясидаги бир қисмнинг хужуми оқибатида 275 киши шаҳид бўлди. Унда яна Рафаҳ жамлоғида яшовчи юздан ортиқ киши ўлдирилди...

– 1990 йил 8 октбярда Масжидул Ақсодаги қирғинда 21 киши шаҳид бўлди, 150 киши жароҳатланди ва Куддус шарифнинг ичи ва ташқарисидан 270 киши ҳибсга олинди...

– 1994 йил 25 февралда Ҳарам Иброҳимиyдаги қирғинда 50 киши шаҳид бўлди, шулардан 29таси масжид ичида ўлдирилди...

– 2002 йил Жанин жамлоғидаги қирғинда баъзи ривоятларга қараганда 200га яқин фаластиналик шаҳид бўлди.

– Бундан ташқари 1948 йилдан бери яхудийлар қўлида минглаб ўлдирилганлар бор. Фаластиндаги статистика маркази келтиришича: (яхудий сионистлар ҳозиргача 774та қишлоқ ва шаҳарларни эгаллаб олган, 531та қишлоқ ва шаҳарни вайрон қилган ва (Истроил) армияси 70 марта қирғин ва қатлиом уюштирган. Шу давр ичида 15 минг фаластиналик шаҳид бўлган...). (Фаластииннинг маҳбуслар ва озодлар ишлари бўйича вазирлик) баёнотига кўра (Истроил) босқинчилари 1967 йилдан 2014 йил апрелигача 805 минг фаластиналикни ҳибсга олган. (Янги араб журнали) сайти 2016 йил 15 апрелда тарқатган ҳисоботда шундай дейилади: (Хар йили чоп этиладиган Фаластиин давлати ҳисоботига кўра (Истроил) босқинчилари 1967 йилдан бери бир миллионга яқин фаластиналикни қамоққа ташлаган, улардан 15 мингдан кўпроғи аёллар ва яна ўн минглагани болалардан иборат.

Фаластиндаги маҳбус ва озод бўлганлар ишлари бўйича кенгаши ва маҳбуслар бўйича йигини 2016 йил 15 апрелда 17 апрелда ўтказиладиган Фаластиин маҳбуслар куни муносабати билан йиллик ҳисобот чиқарди. Унда (Истроил) қамоқхоналарида ётган маҳбуслар ҳақида кўп маълумотларни тақдим этди. Ушбу

маълумотларга кўра босқинчи ҳукумат 2000 йилдан бугунгача 90 минг фаластиликни қамоққа олган бўлиб, улардан 11 минги 18га тўлмаган болалар, 1300таси аёллар ва 65таси собиқ ноиб ва вазирлардир.

Босқинчи ҳукумат 25 мингга яқин ҳибсга олиш қарори чиқарган, буларнинг ичida янгилари ҳам ва собиқ ишлари янгилангани ҳам бор. Ал-Жазиранинг 2016 йил 15 апрелда тарқатган ҳисоботида шундай келган: (Фаластин маҳбуслар кенгashi айтишича босқинчи ҳукуматнинг қамоқхоналарига тушган фаластиликларнинг шу йилги сони 7000га етган, улардан 70таси аёллар, 17та кизлар ва 400таси болалар. Улар 22та қамоқхона ва армияга тобе «Эцион» ҳамда «Хавора»турмаларига жойлаширилган.

Яхудийлар қирғин ва вайрон қилишларидан ташқари Фаластиндаги бир қанча масжидларни бузиб ташлашган. Ал-Жазира ҳисоботида келишича Набил Сухайлий шундай ёзади: (Истроил босқинчи кучлар қисқа вақт ичida яъни 1948 йилдан 1967 йилгача Истроил ўзи ўрнашган минтақаларда 130та масжидни бузиб юборган. Бу ўша жойдаги масжидлар сонининг 41.5 %ни ташкил қилади, чунки масжидларнинг умумий сони 313тага етган эди. Бундан ташқари 8400та исломий араб муаллимлари (Истроил)нинг масжидларни вайрон қилишига қарши курашда курбон бўлган). □

Федерал тергов бюроси Оқ уйга тарсаки тушириди

Америка Федерал Тергов Бюроси «Трамп маслаҳатчилари сайлов кампанияси пайтида Россия билан доимий алоқада бўлишган» дея билдирган ахборот воситалари хисоботларини ёлғонга чиқариш тўғрисидаги Оқ уй талабини рад этди. CNN канали бу масаладан хабардор икки расмийнинг «Федерал Тергов Бюроси Трамп маслаҳатчиларининг руслар билан алоқада бўлганлигини рад этиш тўғрисидаги Оқ уй талабини рад этди» дея айтган сўзини келтирди. Бу икки расмий бу талабни шу турдаги талабларнинг энг ажойиби, дея атаган. Конгрессдаги разведка масалалари комитетининг аъзоси Андре Карсон Америка каналига «Албатта бундай талаб маъмуриятга доир шубҳаларни кучайтиради» дея айтган. Конгрессдаги демократлар аъзолари бош прокурордан Трамп ва маслаҳатчиларининг Россияяга алоқадорлигига доир иш очишни талаб қилишган. Шунингдек бу ерда сўнгги президентлик сайловларига Россиянинг аралашишга уринганини текшириш учун сенатда мустақил комиссия тузиш харакатлари хам бор. Америка ахборот воситалари разведка идорасидаги расмийларнинг «Трамп кампаниясидаги катта маслаҳатчилар сайлов кампанияси пайтида рус расмийлари билан доимий алоқада бўлишган» дея айтган сўзини келтиради. Миллий хавфсизлик масаласи маслаҳатчиси Майл Флинн Россиянинг Вашингтондаги элчиси билан алоқаси фош бўлганидан кейин ўтган ҳафтанинг бошида мансабини расман эгаллашидан олдин истеъро беришга мажбур бўлди. У бу элчи билан Кўшма Штатлар Россияга жорий қилган санкцияларни олиб ташлашни баҳс қилган эди. Ўтган январ ойида американлик катта расмийлар «разведка идораси текширувлари президентлик сайловлари пайтида демократлар партияси компьютерлари нишонга олинган қароқчилик амалиётларидан Россия президенти Владимир Путин шахсан ўзи хабардор бўлганини аниқлади» дея очиқладилар. Улар «Россия бу қароқчиликдан Трамп фойдаси учун сайлов натижаларига таъсир ўtkазишни кўзлашган» дея таъкидладилар.

Бутун жаҳон ҳукуматлар саммити ва араб дунёсига доир даҳшатли рақамлар

Яқинда Дубай раҳнамолигида ўтган бутунжаҳон ҳукуматлар саммитида билдирилишича, 57 миллион араб ўқиши ва ёзиши билмайди. 13.5 миллион араб болалар бу йил мактабга бормаган. 30 миллион араб қашшоқликнинг энг қуи даражасида яшайди.

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْرَجُوا﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубхасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>Араб минтақасидаги коррупция қиймати триллион доллардир. Араб давлатларидан бештаси дунёда энг коррупциялашган давлатлар ўнлиги рўйхатидан жой олган. Сўнгги йиллардаги бутун дунё қочқинларининг 75 %и араблардир. Шунингдек, 2011 йилдан 2017 йилга қадар 14 миллиондан ортиқ араб қувғин қилинган ва инсоний йўқотишлар, яъни ўлганлар ва жароҳатланганлар 1.4 миллионга етган. Бундан ташқари шу йиллар давомида 460 миллиард доллар қийматидаги инфраструктура вайрон этилган.</p>		
<p style="text-align: center;">Боб Бер: Бэнноннинг баёнотлари янги салибчилик кампанияси</p>		
<p>Разведка ва хафвсизлик масалалари таҳлилчиси Боб Бер АҚШнинг CNN ахборот каналида «АҚШ янги президенти Доналд Трамп маслаҳатчилари каттаси Стивен Бэнноннинг «исломчи фашистларга қарши халқаро уруш»га доир баёнотлари «янги салибчилик кампанияси</p>		
<p>ди» деб билдириди. Боб Бер CNNдаги сухбатида «албатта бу баёнотлар ислом дунёсида асло яхши қарши олинмайди» деб айтди. Шунингдек, Бернинг хисоблашича, баъзи мусулмон давлатлар учун Америкага сафар килишни таъкилаш мантиқиздир ва бу Американинг ўз иттифоқчиларини йўқотишига сабаб бўлади. У «разведка маълумотларимиздан 99 %и Ўрта Шарқдаги иттифоқчиларимиздан, яъни Ироқдан, суряликлардан ва бошқалардан келади» деб айтди. Айтиб ўтиш ўринлики, Бернинг сўзлари Бэннон баёнотларини изоҳлайди. Бэннон бу баёнотларида шундай дейди: «Ишонаманки биз капиталистик дунёда кризисга гувоҳ бўламиз. Айни пайтда биз исломчи фашистларга ва қулликка қарши халқаро урушнинг бошланғич босқичларидамиз».</p>		
<p style="text-align: center;">Кўрфаздаги араб давлатлари Британияядан 10 миллиард доллар қийматидаги қуролларни сотиб олади</p>		
<p>Британия мудофаа вазирлиги 2015 йили турли мудофаа соҳаларида Британия имзолаган савдо битимларининг 60 %ини Кўрфаздаги араб давлатлари эгаллаганини очиқлади. Вазирлик расмий сўзчиси Адам Томаснинг айтишича, Британия шу йилда қурол сотиш бўйича имзолаган битимлар 7.7 миллиард фунт стерлингга (9.5542 доллар) етган. Томас Абу Дабидаги «ИДАКС 2017» кўргазмаси ташқарисида Амирликларнинг «ВАМ» ахборот агентлиги билан ўtkазилган сухбатда айтишича, Британия мудофаа ва хавфсизлик соҳасида қўлланадиган қурол-яроқларни</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسُلمُ أَخُو الْمُسُلمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَعْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг бирорадаридр. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>ишлаб чикаришга ихтиосослашган 80 ширкатни ўз қаноти остида бирлаштиради. Бу ширкатлар мудофаа ва хавфсизлик соҳасида қўлланадиган энг янги техникаларни, қурол-яроқларни намойиш қиласди. У чегаралар, аэропортлар ва муҳим объектлар ҳимоясига мослаштирилган маҳсус қурол-яроқларга эътиборни тортди. Қурол савдосига қарши кампания фаоллари Саудия Арабистони подшоҳлигига қурол сотишини таъкиқлаш учун Британия олий маҳкамасига даъво аризасини берган эди. Уларнинг билдиришича, Британиянинг Саудияга жанговор учоқларни ва қуролларни сотиши Яман гувоҳи бўлаётган кўп қийинчиликларга сабаб бўйлоқда. Шунингдек бу, Британия ва Европа Иттифоқида қабул қилинган қонунларни бузишидир.</p>		
(Исроил) вазири: Нетанияху ва Трамп Сисийнинг Синайда Фаластин давлатини тиклаш режасини муҳокама қилмоқда		
<p>(Исроил) вазири Айюб Кара, (Исроил) бош вазири Бинямин Нетанияху ва Доналд Трамп Вашингтондаги учрашувда Миср Президенти Абдулфаттоҳ Сисийнинг Синайда ва Ғазо секторида Фаластин давлатини тиклаш тўғрисидаги режасини қабул қилишади, деди. У буни уларнинг Вашингтондаги учрашувидан олдин айтди. (Исроил) бош вазири Бинямин Нетанияху Қўшма Штатларга йўл олишидан олдин икки давлат ечими тарафдори эканига жавоб беришдан қочди. У ўзига ҳамроҳ бўлган журналистларга «мен билан бирга юринглар ва ғоятда аниқ жавобларни эшитасизлар» деб айтди. Нетанияхунинг Вашингтонга сафар қилишидан бир неча соат олдин умумий хавфсизлик вазири Гилад Эрдан армия радиосига «хавфсизлик кенгашининг барча аъзолари, биринчи навбатда бош вазир Фаластин давлати тикланишига қарши чиқадилар» деб айтди. Асли дуруз бўлган Айюб Кара 2017 йил 14 феврал чоршанба куни ўзининг твиттер сахифасида «Трамп ва Нетанияху Миср президенти Абдулфаттоҳ Сисийнинг Ғарбий Қирғоқда эмас, балки Ғазо ва Синайда Фаластин давлатини тиклаш тўғрисидаги режасини яқинда қабул қилишади» деб твит қолдирди.</p>		
Чемпионат-2022 учун Қатар хафтасига 500 миллион сарфламоқда		
<p>Қатар молия вазири Али Шариф Имодийнинг айтишича, футбол бўйича 2022 йили бўлиб ўтадиган жаҳон чемпионатига мезbonлик қилиш учун инфраструктураларни бино қилишга мамлакат хафтасига 500 миллион доллар сарфламоқда. 2017 йил 7 февралда</p>		

хукумат ташкилластирган сафар доирасида чет эл журналистлари билан сұхбат қурған Имодий, бундай улкан сарфлар 2021 йилга қадар давом этишини билдири. Имодий шундай деди: «Биз асосий лойиҳаларга бир ҳафтада 500 миллион доллар сарфламоқдамиз. Бу иш мақсадға етиш умидида келгуси учинчи ёки түртінчи йилларда ҳам давом эттирилади. Бизнинг мақсад 2022 йилга чинакамига тайёр бўлишдир». Футбол бўйича 2022 йили бўлиб ўтадиган жаҳон чемпионатига қадар Қатарда 200 миллиард доллар сарфланади. Вазир яна шундай қўшимча қилди: «2022 йилги шартмоларнинг 90 %и топширилди. Бу нафақат стадионлар, балки автомобил йўллари, темир йўллар, портлар, аэропортлар ва шифохоналар ҳамdir. Булар ҳақиқий инфраструктурадир».

Вашингтон Саудия ва Туркияга қарши Тэхроннинг ёнини олганини эронлик бир дипломат эътироф этди

Эроннинг мухазрим (икки даврни кўрган) дипломатининг эътироф этишича, АҚШ собиқ президенти Барак Обама Саудия ва Туркияга қарши Тэхроннинг ёнини олган. У, Обаманинг президентлик муддати тугаб, Доналд Трамп ҳокимиятни эгаллаганидан кейин Эрон оғир кунларни бошдан кечиришини айтди.

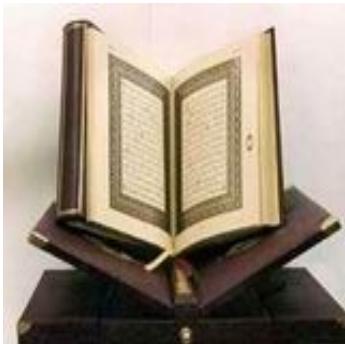
Хаффингтон Пост сайтига кўра, Руҳоний ҳукуматига яқин «Шарқ» газетасида Эрон ташқи ишлар маслаҳатчиси, БМТнинг Женева бьюросидаги собиқ Эрон элчиси доктор Сайидали Хуррамнинг мақоласи чоп этилган. Хуррам ўз мақоласида таъкидлашича, «Барак Обама ўзининг ўтган саккиз йиллик президентлик даврида Истроил, Саудия ва Туркия давлатлари бўйнига арқон солиб, уларнинг Эронга душманлик қилиш ҳақида ўйлашларига ҳам йўл қўймаган». Хуррам Обаманинг мажбур бўлгани сабабли Ядрорий битимга имзо чекканини инкор килиб, жумладан бундай деди: «Обама Эронга қарши сиёсий, иқтисодий босимлар ва ҳарбий таҳдидларни кучайтириб, унинг куч-кудратини беҳуда совуришга қодир эди, аммо у бундай қилмади».

Пентагон Сурияда АҚШ кучлари мавжудлигини эътироф этди

Пентагон вакили Адриан Ранкин Россиянинг «Спутник» агентлигига «Ҳакса минтақасида 800 нафар махсус ҳарбий кучларни ўз ичига олган халқаро коалиция базаси борлигига доир ҳисоботлар аниқ эмас» деди. У 2016 йил 10 сентябрда, АҚШ

мудофаа вазирлиги Сурияга у ерда мавжуд бўлган 300 нафар ҳарбийга қўшимча яна 200 нафар ҳарбий жўнатилишини маълум қилганига ишора қилди. Пентагон вакили «хавфсизлик сабабларига кўра, биз АҚШ махсус кучлари мавжуд бўлган жойни очиқлай олмаймиз» деб қўшимча қилди. У Америка мудофаа вазирлиги Давлат ташкилотига қарши курашиб учун Сурияда сафарбарлик, машғулотдан ўтказиш, тайёрлаш ва ишончли ҳамкорларга маслаҳат бериш ишларини давом эттиришига ишора қилди. Туркияning «Дели Сабоҳ» газетаси «Сурия демократик кучлари»даги манбага таяниб ёзишича, Кўшма Штатлар Сурияning шимоли шарқий томонидаги Ҳакса шахрида олдинроқ ҳарбий баъза қурган. Бу база Туркия чегарасидан 70 км. ва Ирок чегарасидан 50 км. узоқликда жойлашган. Газетанинг изоҳлашича, Кўшма Штатлар бу базага 800 нафар ҳарбийни жойлаган». □

ҚУРЬОНИ ҚАРИМ СУХБАТИДА

﴿ سَيُقُولُ الْسُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ يَلِهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِتَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقِلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ قَدْ نَرَى تَقْلِبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّنَّكَ قِبْلَةً تَرَضَهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطَرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوْلُوا وَجْهَكُمْ شَطَرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴾ وَلِئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ إِعْيَادٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتِهِمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلِئِنْ أَتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمْنَ الظَّالِمِينَ ﴾

«142. Одамлардан ақлсизлари: «Улар (мусулмонлар)ни илгари қараган қиблаларидан қандай нарса юз ўгиртируди?» — дейдилар. Айтинг: «Машриқ ҳам, Магриб ҳам Аллоҳнекидир. У йижи хохлаган кишиларни ҳақ түлгә ҳидоят қиласади». 143. Шунингдек (яъни ҳақ түлгә ҳидоят қиласанимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат қилдик. Сиз илгари қараган қиблани Биз фақатгина ким пайгамбарга эргашиб, ким орқасига қайтиб кетишими билиш

учун қилғанмиз, холос. Шубҳасиз, бу оғир иш. Магар Аллоҳ ҳидоят қилған зотларгагина (оғир әмасдир). Аллоҳ имонларингизни (яъни, имон билан ўқиган намозларингизни) зое қилгувчи әмас. Албатта, Аллоҳ одамларга меҳрибон ва раҳмлидир. 144. Гоҳо юзингиз самода кезганини қўрамиз. Бас, албатта Биз сизни ўзингиз рози бўлган қиблага бурамиз. Юзингизни Масжидул Ҳаром (Макка) томонга буринг! (Эй мўминлар, сизлар ҳам) қаерда бўлсангизлар, юзларингизни унинг тарафига бурингиз! Китоб берилган зотлар албатта бунинг Парвардигорлари томонидан (келган ҳақ ҳукм) эканини биладилар. Аллоҳ улар қилаёган амаллардан гофил әмасдир. 145. Қасамки, агар сиз китоб берилган кимсаларга бор мўъжизаларни келтирсангиз ҳам улар қиблангизга боқмайдилар. Сиз ҳам уларнинг қибласига боқувчи әмассиз. Улар (яхудий ва насронийлар)нинг бировлари бировларининг қибласига боқувчи әмас. Агар фаразан Сизга келган билим (ваҳи)дан кейин ҳам уларнинг ҳавоий нафсларига эргашсангиз, у ҳолда шубҳасиз золимлардан бўлиб қоласиз» [Бақара 142-145]

Хизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ ҳифзу ҳимоясида арасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Аллоҳ Таоло бу оятларда қуйидагиларни баён қиласи:

1 – Бу оятларда тақдим ва таъхир қоидаси қўлланганга ўхшайди. Негаки,

﴿سَيَقُولُ الْسُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ﴾

(Одамлардан ақлсизлари айтадиларки:) ояти

﴿قَدْ تَرَى تَقْلُبَ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ﴾

(Гоҳо юзингиз самода кезганини қўрамиз) оятидан кейин нозил бўлган. Аллоҳ Таоло олдин Пайғамбар ﷺни Масжидул Ҳаром тарафига бурган, ундан кейин

﴿سَيَقُولُ الْسُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَنَهُمْ عَنْ قِتْلِهِمْ أَلَّا كَانُوا عَلَيْهَا﴾

(Одамлардан ақлсизлари: «Улар (мусулмонлар)ни илгари қараган қиблаларидан қандай нарса юз ўғиртириди?» — дейдилар), деган.

Оятлар Пайғамбар ﷺга нозил бўларди ва у киши ёзиб борувчиларга уларни суранинг қайси жойига ёзишларини тайинлардилар.

«ضَعُوا هَذِهِ الْآيَةَ فِي مَكَانٍ كَذَا مِنْ سُورَةِ كَذَا»

«Бу оятни фалон суранинг фалон жойига қўйинглар»,¹ дердилар. Оятнинг сурадаги тартиби нозил бўлишдаги тартиби билан бир хил бўлиш ҳоллари ҳам, бир хил бўлмаслик ҳоллари ҳам юз берарди. Шундай бўлишининг ҳикматини Аллохнинг Ўзи билади.

Бу холат Куръони Каримнинг айрим оятларида очик кўриниб туради.

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَدْرُونَ أَزْوَاجًا وَصَيَّةً لَا زَوْجَهُمْ﴾

«Сизлардан вафот қилган кишилар хотинларини қолдирган бўлсалар (ўлимларидан олдин), хотинларига васият қилинлар»

[Бақара 240]

ояти нозил бўлиш жиҳатидан

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَدْرُونَ أَزْوَاجًا يَرْتَصَنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةً أَشْهِرٍ وَعَشْرًا﴾

«Сизлардан (мусулмонлардан) вафот қилган кишилар хотинларини қолдирган бўлсалар, улар тўрт ою ўн кун ўзларига қараб (иdda сақлаб) турадилар»

[Бақара 234]

оятидан олдиндадир. Биринчи оят иккинчи оят билан насх қилинган. Ҳолбуки, иккинчи оятнинг Қуръондаги тартиби биринчи оятдан олдинда. Яъни, унинг Қуръондаги тартиби нозил бўлишдаги тартибидан бошқача.

﴿سَيَقُولُ الْسُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّهُمْ عَنِ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا﴾

(Одамлардан ақлсизлари: «Улар (мусулмонлар)ни илгари қараган қиблаларидан қандай нарса юз ўгиртириди?» — дейдилар) оятида ҳам шундай холат бор. Оятнинг мазмуни бу гап Аллоҳ уларни қиблаларидан бурганидан кейин яъни

﴿فَدَنَرَى تَقْلِبَ وَجْهِكَ فِي الْسَّمَاءِ فَلَمْ يَلِنَّكَ قِبْلَةً تَرَضَنَهَا﴾

(Гоҳо юзингиз самода кезганини кўрамиз. Бас, албатта Биз сизни ўзингиз рози бўлган қиблага бурамиз) оятидан кейин айтилганини тақозо қиласди.

Тақдим ва таъхир қоидаси араб тили қоидаларига қўра, ўзига яраша бир ҳикматли мақсадда қўлланади. Мана шу ердаги тақдим ва таъхир қоидасини синчилаб ўрганадиган бўлсак, унинг Аллохнинг ҳукмига эътиroz билдираётган анави аҳмоқларнинг воқеини фош этиш учун ишлатилгани аён бўлади. Зеро, холис

⁽¹⁾ Термизий: 4011. У киши бу ҳадис ҳасан сахих, деди. Аҳмад: 376, 478.

ниятли чин мүмінлар Аллоҳнинг буйруқларини мутлақо эътиroz билдиrmасдан қабул қиладилар.

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمْ أَحَيْرَةٌ مِّنْ أَمْرِهِمْ﴾

«Аллоҳ ва Унинг пайгамбари бир ишни ҳукм қилган — буюрган вактида бирон мүмин ва мүмина учун (Аллоҳнинг ҳукмини қўйиб) ўз ишларидан ихтиёр қилиши жоиз эмасдир» [Аҳзоб 36]

Шунинг учун Аллоҳ Таоло бу оятларда Аллоҳнинг қиблани бир томондан бошқа томонга ўзгартириш ҳақидаги ҳукмига, буйруғига эътиroz билдирувчиларнинг нақадар аҳмоқлигини баён қиляпти. Бу ерда гап Аллоҳ Таолонинг бир буйруқни бекор қилиб, унинг ўрнига бошқа бир буйруқни бериши устида эмас, балки Аллоҳнинг буйруғига эътиroz билдириш масаласи устида боряпти.

Қиблани бир томондан бошқа томонга ўзгартириш ёки ўзгартирmasлик Аллоҳнинг иши. Аллоҳ машрику мағрибнинг Эгасидир. Ўз мулкида Ўзи истаган буйруқни чиқараверади.

﴿لَا يُسْعَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾

«У Ўзи қиладиган бирон нарса ҳақида масъул бўлмас, улар (яъни бандалар эса қиладиган ҳар бир иш-амаллари хусусида) масъул бўлурлар» [Анбиё 23]

Аллоҳнинг фармони ҳақиқатдир, ҳидоятдир, унга эргашган одам ҳидоят топади.

﴿يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

(У Ўзи хоҳлаган кишиларни ҳақ йўлга ҳидоят қилади). Аллоҳнинг буйруғига эътиroz билдирган, ҳар хил тутуриқсиз гапларни айтган кимса ҳалокатга юз тутган аҳмоқдир.

(*аклсизлар*). (سفیہ سے سفہاء) сўзининг кўплиги. Нодон, бефаҳм, ақли енгил (ноқис) маъноларини англатади. Бу сўз аслида енгил деган маънени билдиради. Енгил тўқилган кийим иборасида ҳам шу сўз қўлланади. Бу сўзга алиф лом артикли ҳам кирган. Шунга кўра, у ўша гапни айтган ҳамма кишига доирдир.

﴿مَا وَلَهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمْ﴾

(Уларни қиблаларидан қандай нарса юз ўғиртируди?). Бу ерда шу сўзни айтган аҳмоқлар яхудлар, мунофиқлар, мушриклар ва уларнинг сафига кўшилганлардир.

(مَا وَلَنْهُمْ عَلَارْنِي қаңдаЙ нарса юз ўғиртириди?). Яъни, нима бурди?

(عَنْ قِبْلَتِهِمْ қиблаларидан). Қибла сўзи вижҳа сўзи кабидир.

Унинг шаръий маъноси мусулмон намозда юзланадиган тарафдир.

2 – Кейин Аллоҳ Таолоҳ бизга хабар беряптики, буйруқ бериш ҳар доим У Зотнинг ишидир. У Зотнинг ҳукмини ҳеч кимса рад эта олмас. У Зот фазлу марҳамат соҳибидир. У Зот Пайғамбар ﷺ дуоларини ижобат қилиш билан мусулмонларга яхшилик қилганидек, Мұхаммад ﷺ Умматини умматлар ўртасидаги ўрта уммат қилиши билан бу Умматга фазлу марҳамат кўрсатди. Одамларга гувоҳ бўладиган ўрта уммат. Одамларга гувоҳ бўладиган уммат ўз-ўзидан адолатли умматдир. Зоро, адолат шаҳодатнинг асосий шартидир.

Арабларнинг гапида ўрта сўзи энг сара, энг яхши маъносини англатади. Одамларнинг саралари уларнинг ўрталаридир.

«Лисонул-араб»да шундай дейилган: нарсанинг ўртаси энг афзалидир, энг яхисидир, энг сарасидир. Масалан, яйловнинг ўртаси энг яхши жойи. Мана бу ҳадис ҳам шу маънодадир:

«خِيَارُ الْمُؤْرِ أَوْ سَطْهَا»

«Ишларнинг яхиси ўртачасидир».¹

Аллоҳ Таолонинг мана бу ояти ҳам шу маънода келган:

﴿لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾

(Бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз учун). Яъни, Лисонул-араб китобининг муаллифи айтади: Бу васат сўзининг тафсири ва ҳақиқий маъносидир.

Шунга кўра, оятнинг маъноси мана бундай бўлади: Ислом Уммати бошқа умматларга қарши уларга Ислом етказилганлигига адолатли гувоҳ бўлади. Гарчи оят дарак гап бўлиб келса-да, унда буйруқ маъноси ҳам бор. Яъни, Ислом Уммати Исломни бошқа умматларга етказишлари лозим. Шундай қилмасалар, гуноҳкор бўладилар. Шу ишлари бошқа умматларга қарши хужжат бўлади.

﴿لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾

Шунингдек, Пайғамбар ﷺ Ислом Умматига қарши унга Исломни етказганига гувоҳдирлар.

⁽¹⁾ Байҳақий: 3/273. Қуртубий: 2/154.

﴿وَيَكُونُ آلُّرَسُولِ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾

(*Ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун*).

Демак, Исломдан кейин Ислом Уммати бошқа умматларга қарши Ислом ўша умматларга етказилганига адолатли гувоҳдир. Бу бир томондан. Бошқа томондан у Исломдан олдинги пайғамбарларнинг ҳам Парвардигор томонидан юборилган рисолатни ўз умматларига етказганларига ҳам гувоҳ бўлади. Ҳадисда келади:

«يَجِيءُ النَّبِيُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالنِّسِيُّ وَمَعَهُ الرَّجُلَانِ وَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ فَيَدْعُهُ قَوْمًهُ فَيَقُولُونَ لَهُ هَلْ بَلَغْتَ لَهُمْ هَذَا فَيَقَالُ لَهُ هَلْ بَلَغْتَ قَوْمَكَ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقَالُ لَهُ مَنْ يَشَهِدُ لَكَ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ وَأَمْتَهُ فَيَقَالُ لَهُمْ هَلْ بَلَغَ هَذَا قَوْمًهُ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيَقَالُ وَمَا عِلْمُكُمْ فَيَقُولُونَ جَاءَنَا نَبِيُّنَا فَأَخْبَرَنَا أَنَّ الرَّسُولَ قَدْ بَلَغُوا فَذِلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى»

«Киёмат кунида қайсиdir пайғамбар бир киши (уммат) билан, яна қайсииниси икки ёки ундан қўпроқ киши (уммат) билан келади. Унинг қавмига, мана бу одам сизларга етказдими, деб жар солинади. Улар, йўқ, деб жавоб беришади. Унга (пайғамбарга), сен қавмингга етказдингми, дейилади. У, ха, етказдим, дейди. Унга сенга ким гувоҳлик беради, дейилади. У, Муҳаммад ва унинг Уммати, деб жавоб беради. Шунда Муҳаммад ва унинг Уммати чақиртирилади. Улардан, мана бу одам ўз қавмига етказдими, деб сўралади. Улар, ха, деб жавоб берадилар. Қаердан биласизлар, дейилади уларга. Улар, бизга Муҳаммад ﷺ пайғамбар бўлиб келган ва пайғамбарларнинг етказганлари ҳақида хабар берган, дейишади. Аллоҳ Таолонинг мана бу гапи шу маҳнода:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ آلُّرَسُولِ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾

﴿شَهِيدًا﴾

(*Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат қилдик*).

Демак, айтиб ўтганимиздек, Ислом Уммати Исломдан олдин ҳам, Исломдан кейин ҳам бошқа умматларга қарши уларга рисолат етказилганига адолатли гувоҳдир.

Шунингдек, Аллоҳ Таоло биринчи қибланинг яъни, Масжидул Ақсога юзланиб намоз ўқишининг фарз қилинишида бир ҳикмат борлигидан бизни огоҳ этяпти. Шу иш орқали Аллоҳга, Пайғамбарга итоат этиб, Аллоҳ буюрган тарафга юзланиб намоз ўқиганлар билан Аллоҳ ва Пайғамбарнинг фармони ўзи ўрганиб қолган одатига зид иш бўлса, унга итоат этишдан бош тортадиган кимсалар бир-бирларидан ажралиб қолардилар. Аллоҳ Пайғамбар Маккадалик пайтларида Масжидул Ақсога қараб намоз ўқиши буюрганди. Ҳолбуки, бу пайтда Каъба арабларнинг ёнгинасида эди. Боз устига улар Каъбани жуда улуғлардилар, ҳаж қиласардилар, тавоф қиласардилар. Бу ишни Иброҳим динига тўғри келадиган иш, деб билардилар. Мана шундай Каъба турганда Масжидул Ақсога юзланиш анча оғир эди. Аммо Аллоҳ ҳидоят берган, Аллоҳнинг фармонига бўйсунадиган мўминлар учун бу оғирлик сезилмадир. Улар Парвардигорларининг буйруғига итоат этиб, Ақсо сари юзландилар. Аллоҳ улардан рози бўлсин, улар ҳам Аллоҳдан рози бўлсинлар.

Кейин Аллоҳ Таоло мўминларга Ўз тарафидан марҳамат кўрсатиб, лутф айлаб, уларнинг қибла Макка тарафига ўзгарилишидан олдинги намозларини ҳам қабул қилди. Мусулмонлар ўзларининг биринчи қибла тарафига қараб ўқиган намозлари қабул бўлмай қолишидан кўрқардилар. Аллоҳ уларнинг шу намозлари ҳам қабул бўлишини айтиб, уларни эъзозлади.

﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

(Албатта, Аллоҳ одамларга меҳрибон ва раҳмлидир).

﴿لَا لَذْعَلَم﴾ (бизнинг билишимиз кўриниши, очилиши учун. Яъни, Аллоҳнинг гоибона билиши бизга ҳам аён бўлиши учун. Шундай маъно чиқаришимизга қарина Аллоҳ Таолонинг мана бу оятидир:

﴿عَلِمَ الْغَيْبُ وَالشَّهَدَةُ﴾

«(У) гайб ва шаҳодатни (яъни яширин ва ошкора нарсаларни) билгувчиидир» [Хашр 22]

Аллоҳ Таоло бир нарсани билиши учун ўша нарса одамларга кўриниши керак бўлмайди. Чунки У Зот шу вактгача бўлган ишларни ҳам, энди юз берадиган ишларни ҳам билади.

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الْأَصْدِقِينَ﴾

«(Эй мўминлар), ёки Аллоҳ сизларнинг ичингииздан ким ҳақ йўлда курашган-у, ким сабр-тоқат қилганини мутлақо билмай туриб жаннатга кирамиз, деб ўйладингизми?!» [Оли Имрон 142]

Яъни, токи, жиҳод ва сабр борасидаги сизларнинг ахволинглардан Аллоҳнинг огоҳлиги одамларга ҳам аён бўлсин, очилсин.

Бинобарин, (لَنْعَلَمْ) иборасининг маъноси билганимизни кўрсатишимииз учун деганидир. Бу мажозий маъно. Аллоҳнинг ғайбни ҳам билиши қаринаси билан ақлан айтилаётган гапнинг бўлиши ростлигини тақозо қилувчи бир маъно дилда бор.

﴿مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ﴾

(Ким орқасига қайтиб кетишини). Яъни, ота-боболарининг қибласига ўрганиб қолиб, Исломдан қайтган одамдан. Бу ердаги (مَنْ) харфи ажратиш учун келяпти. Бу ҳарф иккита бир-бирига зид нарсаларга кирганда ажратиш маъносини англатади. Масалан, Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَالَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ﴾

«Аллоҳ ким бузгунчи, ким ўнгловчи — ислоҳ қилувчи эканини билади» [Бақара 220]

Тузувчи бузувчининг зиддири.

﴿إِلَّا لَنَعَلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ﴾

(Биз фақатгина ким пайғамбарга эргашиб, ким орқасига қайтиб кетишини билиш учун қилганмиз, холос). Оятдаги (من يتبع الرسول) (عقبيه) нинг зиддири.

(لَيُضَعِّفَ إِيمَانَكُمْ). Яъни, биринчи қибла насх бўлишидан олдин унга қараб ўқиган намозларингизни қабул қилмайдиган Зот эмас. Бу ерда мажозий далил келтириш бор. Зоро, намознинг қабул бўлиши имонга қараб бўлади. Агар имон бўлмаса, намознинг ҳамма рукнлари бекаму кўст бажарилган тақдирда ҳам қабул бўлмайди. Имон амалдан олдинда туради:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَوْنَةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ﴾

﴿عِنْ دَرِيْهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْرُثُونَ﴾

«Албатта имон келтирган, яхши амаллар қилган ва намозни тўқис адо қилиб, закотни берган зотлар учун Парвардигорлари

хұзурида ажер бор. Улар учун ҳеч қандай хавф-хатар йүқ ва улар гамгин бўлмайдилар» [Бақара 277]

Хадисда келади: “Пайғамбар ﷺ қиблага – Каъбага юзлантирилгач, эй Аллоҳнинг пайғамбари, Байтул Мақдисга қараб намоз ўқиб ўлиб кетганлар нима бўлади, дейишди. Шунда мана шу оят нозил бўлди:

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَنَكُمْ﴾

(*Аллоҳ имонларингизни зое қилгувчи эмас*). Яъни, уларнинг намозларини Аллоҳ Ўз фазлу марҳамати или қабул айлайди.¹

3 – Аллоҳ Таоло Пайғамбар ﷺ нинг қиблани Масжидул Ақсодан бошқа тарафга ўзgartиришини сўраб қилган дуоларини ижобат айлаганини баён қилади. Яҳудлар, Мухаммад бизга қарши чиқади-ю, яна бизнинг кибламизга эргашади, дейишарди. Пайғамбар ﷺ қибла Иброҳим ﷺ қурган Каъба тарафига ўзgartирилишини истардилар. Шундай қилинса, арабларни имонга чақириш қулайроқ бўлади, деб хисоблардилар. Бухорий ва Муслим ўзларининг «Саҳих»ларида чиқарган ҳадисда Барродан мана бундай ривоят бор:

«Пайғамбар ﷺ билан Мадинаға келишларидан олдин ўн олти ой Байтул Мақдисга юзланиб намоз ўқидик. Кейин Аллоҳ Таоло Ўз пайғамбарининг истагини билиб, мана бу (куйидаги) оят нозил бўлди».²

﴿قَدْ نَرَى تَقْلِبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّنَّكَ قِبْلَةً تَرَضَّهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحِيتُّ مَا كُنْتُمْ فَوَلُوا وَجْهَكُمْ شَطْرَهُ﴾

(*Гоҳо юзингиз самода кезганини қўрамиз. Бас, албатта Биз сизни ўзингиз рози бўлган қиблага бурамиз. Юзингизни Масжидул Ҳаром (Макка) томонга буриң!* (Эй мўминлар, сизлар ҳам) қаерда бўлсангизлар, юзларингизни унинг тарафига буриңгиз!). Шу билан қибла Байтул Ҳаром тарафига ўзgartирildi. Шу оят нозил бўлганидан кейин мусулмонлар Байтул Мақдис тарафига қараб намоз ўқиши ташлашиб, Байтул Ҳаром тарафига қараб намоз ўқий бошладилар. Абу Довуд Анас رضдан ривоят қилади:

⁽¹⁾ Бухорий: 40. Абу Довуд: 4860. Термизий: 2964. Ахмад: 1/295, 304. Тафсири Табарий: 2/12.

⁽²⁾ Бухорий: 384, 6811. Муслим: 821. Тафсири Табарий: 2/3.

«أَلَّهُ لَمَّا تَرَكَ هَذِهِ الْآيَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ بَنَى سَلِيمَةً فَنَادَاهُمْ وَهُمْ رُكُوعٌ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ أَلَا إِنَّ الْقِبْلَةَ قَدْ حُوَلَتْ إِلَى الْكَعْبَةِ مَرَتَّبِينَ فَمَالُوا كَمَا هُمْ رُكُوعٌ إِلَى الْكَعْبَةِ»

«Пайғамбар صلی اللہ علیہ وسلم шу оят нозил бўлгач, бир киши бомдод намозини Байтул Мақдисга қараб ўқиётган рукуда турган Бану Саламанинг ёнидан ўтаётиб, огоҳ бўлингларки, қибла Каҳба тарафига ўзгартирилди, деди. Намоз ўқиётганларнинг ҳаммалари рукуда турганлари ҳолда Каҳба тарафига юзландилар».

Бундан шаръий ҳукмлар борасидаги хабари оҳод далолати чиқарилади. Аммо биринчи қибла хабари оҳод билан насх қилинди, дейилмайди. Чунки биринчи қибла

﴿قَدْ نَرَى تَقْلِبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّنَّكَ قِبْلَةً تَرَضَّهَا﴾

(Гоҳо юзингиз самода кезганини қўрамиз. Бас, албатта Биз сизни ўзингиз рози бўлган қиблага бурамиз) ояти билан насх қилинганди. Бор гап шуки, ўша намозхонларга шаръий ҳукмнинг етказилиши хабари оҳод билан юз берган. Йўлига қараб, хабари оҳодга ҳам амал қилиш вожиб. Бу нарса ўз бобида усул фанида ўрганилади.

(شَطَرْهُ) яъни, тарафига. Ибн Аббос шундай деган. Каъбани эмас, Масжидул Ҳаромнинг тилга олинаётгани унинг ўзига эмас, томонига эътибор қилиш кераклигини кўрсатади. Чунки Масжидул Ҳаром Каъбани ҳам ўз ичига олади. Шунингдек, бу сўз Макка маъносида ҳам қўлланади. Масалан, Аллоҳ Таоло айтади:

﴿سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيَلَّا مِنَ الْمَسِاجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسِاجِدِ الْأَقْصَى﴾

«(Аллоҳ) бир кечада, йўз бандаси (Мухаммад)ни — (Маккадаги) Масжидул Ҳаромдан (Қуддусдаги) Масжидул Ақсога сайр қилдирган (барча айбу нуқсондан) пок Зотдир » [Исро 1]

Пайғамбар صلی اللہ علیہ وسلم масжиднинг ичидан эмас, Маккадан сайр қилдирилганлар.² Бундан яна шундай маъно ҳам чиқадики, Байтул Ҳаром Каъба уни ўз кўзлари билан кўриб турганлар учун қибладир. Ҳарам минақасида яшайдиган, лекин Каъбани кўрмайдиганлар учун Масжидул Ҳаром тарафининг ўзи қибла

⁽¹⁾ Абу Довуд у ўзининг «Носих»ида келтирган, Аҳмад: 1/295, 304. Дуррул Мансур: 1/346.

⁽²⁾ Байзовий деди: Каҳба дейилмай, масжид дейилишининг боиси, Набий алайҳиссалом Мадинада эдилар.

бўлишга кифоя қилади. Ҳарам минтақасида яшамайдиган, лекин унинг томонини биладиганлар, масалан Пайғамбар ﷺ учун ҳам Масжидул Ҳаром қибла бўлади. Бошқа юртларда яшайдиганлар учун эса Масжидул Ҳаром жойлашган шаҳар яъни, Макка қибла бўлади.

(فَذَ نَرَى) яъни, кўрдик. (فَذْ) ҳарфи музореъга кирганда агар у ўтган ёки ўтганга ўхшаган бир ҳодисага алоқадор бўлса, музореъни мозийга айлантиради. Шу билан бирга худди мозий феълига келгани каби феълнинг юз бериши аниқлигини ифодалайди. Масалан, Аллоҳ Таоло айтади:

﴿فَدَعَلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ﴾

«У Зот сизлар устида турган нарсани (яъни мўмин ё муноғиқлигингизни) яхши билур» [Нур 64]

Яна айтади:

﴿وَلَقَدْ تَعَلَّمَ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ﴾

«Шак-шубҳасиз, Биз дилингизни сиқилишини билурмиз»

[Хижр 97]

4 – Биринчи қибланинг иккинчи қиблага ўзгартирилиши ҳак эканини яхуд ва насоролар яхши билишларини Аллоҳ бизга маълум қиляпти. Чунки улар Мұхаммад ﷺ ўзларининг китобларида тавсифланган ўша пайғамбар эканликларини, у киши икки қиблага қараб намоз ўқишларини яхши биладилар. Шунингдек, улар Пайғамбар ﷺнинг Парвардигоридан олиб айтиаётган гаплари шак-шубҳасиз ҳак эканини ҳам яхши биладилар.

Аллоҳ оятни уларнинг қилаётган ишларидан Ўзининг хабардорлигини, ҳаммасини ҳисоблаб турганини, қибланинг ўзгартирилиши масаласида бўладими, бошқада бўладими, Пайғамбар ﷺни ҳар бир инкор қилишлари учун уларни ҳисобкитоб қилиб, уларга ўта қаттиқ ва ҳақли жазо, азоб беришини билдириб қўйиш билан якунлаяпти. Уларнинг биронта иши Аллоҳнинг назаридан четда қолмайди.

﴿وَمَا آللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾

(Аллоҳ улар қилаёган амаллардан ғофил эмасдир).

(الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ بَرِيلْغَانْ زَوْلَارْ). Улар ахли китобларнинг олимлари. Бунга қарина мана бу оят:

﴿لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ﴾

(*Албатта бунинг Парвардигорлари томонидан* (келган ҳақ ҳукм) *эканини биладилар*). Биладиганлар, яъни, тақлидсиз ўзлари биладиганлар уни ўқийдиган ва унинг ичидағи маъноларни биладиган аҳли китоб олимларирид.

5 – Аллоҳ Таоло охирги оятда ўтган оятда ишора қилиб ўтилган олимлар ва рухонийлар ҳар қанча кучли хужжат келтирилмасин, барибир мусулмонларнинг қибласига ҳеч қачон эргашмаслигини, чунки улар бирон бир шубха, далилнинг етишмаслиги туфайли эмас, балки ўзларининг манманликлари, саркашликлари туфайли мусулмонлар қибласини инкор қилаётганларини баён қиласи. Бу ишнинг ҳақлиги уларнинг китобларида бор. Улар буни жуда яхши биладилар. Бундай одамлар билан хужжат талашишнинг фойдаси йўқ. Шу ерда бир савол туғилади. Уларнинг айримлари қандай қилиб имон келтирдилар? Чунки бу оят Пайғамбар ﷺнинг замонларидағи аҳли китоб оимлари ҳақидадир. Улар ҳақни билиб туриб, манманлик ва саркашлик билан унга имон келтирмадилар. Бу ердаги айримлари, деган сўз яхудлар ва насоролар оммасидан бошқаларга алоқадор эмас. Улардан айримларининг имон келиш эҳтимоли борлигини инкор ҳам қилмайди.

Кейин Аллоҳ Таоло Пайғамбар ﷺга хабар беряпти, у киши ҳам уларнинг қибласига ҳеч қачон эргашмайдилар. Зеро, ўзлари ҳақ тарафидадирлар. У кишига нозил бўлган ҳақ уларнинг ҳавоий нафсларига эргашмайди. Айни пайтда улардан бири бошқасининг қибласига эргашмайди. Улар ўз қибласини ҳеч қандай аниқ далилсиз маҳкам ушлайдилар. Шунинг учун ҳар қанча далил келтирилганда ҳам бу ҳолат ўзгармайди.

Шунингдек, Аллоҳ Таоло Ўз пайғамбарига хитоб қилиб, сизга ҳақ келиб бўлганидан кейин яна сиз уларнинг динига, тўғрироги ҳавоий нафсларига эргашадиган бўлсангиз, ҳақни ўз ўрнига қўймаган золимга айланасиз, деяпти.

﴿وَلِئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ﴾

(*Қасамки, agar Сиз китоб берилган кимсаларга* (барча хужжатларни) *келтирсангиз ҳам*). Бу ердаги лом қасам маъносини англатувчи лом.

﴿مَا تَعْلُمُوا قِبْلَتَكُ﴾

(Улар қиблангизга боқмайдилар). Шарт жавобининг ўрнига ўтирган қасам жавоби. Чунки бу ерда қасам ломи шартдан олдин келяпти. Шунинг учун жавоб шартники эмас, қасамники бўлади. Тил қоидалари шуни тақозо қиласди. Айниқса, бу ерда жавобга фонинг кирмаётгани фикримизни янада қувватлайди.

﴿وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَهُمْ﴾

(Сиз ҳам уларнинг қибласига бокувчи эмассиз).

﴿وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ﴾

(Улар (яхудий ва насронийлар)нинг бирорлари бирорларининг қибласига бокувчи эмас). Бу ердаги инкор олдинги

﴿مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكُمْ﴾

(Улар қиблангизга боқмайдилар), деган гапдаги инкордан кўра кучлироқ. Чунки биринчи инкор жумлайи феълия билан ифодаланган бўлса, иккинчи инкор жумлайи исмия билан ифодаланяпти. Жумлайи феълияга нисбатан кучлироқ, етукроқ маънони англатади. Бу ерда Пайғамбар ﷺ пайғамбар бўлиб юборилганларидан бўён мусулмонларнинг яхуд ёки насроний бўлиб кетганларидан кўра ҳам, яхудларнинг насроний ёки насронийларнинг яхуд бўлиб кетишганидан кўра ҳам яхуд ва насронийларнинг Исломга кирганлари кўпроқ бўлганига ишора бор.

(агар фаразан уларнинг ҳавои нафсларига эргашсангиз) (إِنْ). Бу ердаги (إِنْ) фаразни англатади. Чунки олдинги оятда

﴿وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَهُمْ﴾

(Сиз ҳам уларнинг қибласига бокувчи эмассиз), дейилиб бу ишнинг ҳеч қачон юз бермаслиги аниқ қилиб айтилди. Бу ердаги (إِنْ ҳавои нафсларига) Пайғамбар ﷺ га айтган мана бу гапларидир: Бизнинг қибламизга қайт, шунда сенга имон келтирамиз ва эргашамиз. Улар бу гапни Пайғамбар ﷺни алдаш учун айтдилар. Аллоҳ уларни лаънатласин.

(إِذَا لَمْنَ أَلْظَلِمِينَ) у ҳолда шубҳасиз золимлардан бўлиб қоласиз). Бу ердаги (إِنْ) ҳам фараз маъносидадир. У мўмин одам

агар яхуд ёки насронийларнинг қибласига эргашгудек бўлиб қолса, нақадар катта золимга айланиб қолишини ифодалаяпти. Бундаги маъно қуйидагича: Эй Муҳаммад ﷺ, agar фаразан сизга илм келиб туриб, яна сиз уларнинг қибласига эргашадиган бўлсангиз, жуда катта зулмни қилган бўласиз. Демак, бу ерда яхуд ва насроларнинг қибласига эргашиш нақадар буюк зулм экани кўрсатиляпти. Негаки, ҳақ Аллоҳ Таоло Ўз пайғамбарига баён қилган қиблага яъни, Масжидул Ҳаром тарафиға юзланмоқдир.

﴿وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَهُمْ﴾

Аслида қибла сўзи таснияда – иккиликда келтирилиши керак эди. Чунки яхудларнинг қибласи бошқа, насроларники бошқа. Лекин у бу ерда муфрадда – бирликда келяпти. Нима учун? Чунки уларнинг иккаласи ҳам ботилликда, ноҳақликда бирдирлар. Бундан ташқари олдинги гандаги

﴿مَا تَرْعَوْا قِبْلَتَكُمْ﴾

дейилганда ҳам бу сўз муфрадда келган. Муфрадни муфрадга нисбатан қарама-қарши қўйиш гўзалроқ бўлади.

﴿وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَهُمْ﴾

(Сиз ҳам уларнинг қибласига бокувчи эмассиз). □

ЭНГ КЎП ИМТИҲОН ҚИЛИНАДИГАНЛАР ПАЙҒАМБАРЛАРДИР, СҮНГ СОЛИХЛАР (2)

– Ибн Аббос ривоят қилган ҳадисда Росууллоҳ айтади:

«لَا تُرَدْ دَعْوَةُ الْمَرِيضِ حَتَّى يَرَأً

«Касал кишининг дуоси касалидан халос бўлмагунича қайтарилимайди».

– Ибн Аббос айтади: Росууллоҳ билан ўтирган эдим, У киши табассум қилди, шунда биз: эй Аллоҳнинг Росули нимага табассум қилдингиз деб сўрадик. Росууллоҳ эса:

«عَجَباً لِلْمُؤْمِنِ وَجَزَّعَهُ مِنَ السَّقَمِ، وَلَوْ كَانَ يَعْلَمُ مَا لَهُ فِي السَّقَمِ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ سَقِيمًا حَتَّى يَلْقَى رَبَّهُ»

«Мўминнинг касалга сабрсизлик қилиши ҳайрон қоларлидири, агар у касал пайтида унга бериладиган ажри билганида касал ҳолда Роббисига йўлиқишига ошиқкан бўллар эди». Шундан сўнг у киши иккинчи марта табассум қилиб, осмонга қаради. Шунда биз: эй Аллоҳнинг Росули нимага табассум қилиб, осмонга қарадингиз? деб сўрадик. У киши эса:

«عَجَبَتُ مِنْ مَلَكَيْنِ نَرَلَا مِنَ السَّمَاءِ يُلْتَمِسَانِ عَبْدًا مُؤْمِنًا فِي مُصَلَّاهٍ كَانَ يُصْلِي فِيهِ فَلَمْ يَجِدَاهُ فِيهِ فَعَرَجَا إِلَى اللَّهِ فَقَالَا: يَا رَبُّ، عَبْدُكَ فُلَانٌ كُنْ تَكْتُبْ لَهُ مِنَ الْعَمَلِ فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ كَذَا وَكَذَا فَوْجَدَنَاهُ قَدْ حَبَسْتُهُ فِي حِبَالٍ كَفَلْمَ نَكْتُبْ لَهُ شَيْئًا مِنْ عَمَلِهِ، قَالَ اللَّهُ: اكْثُبُوا لِعَبْدِي عَمَلَهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ وَلَا تُنْقِصُوا مِنْهُ شَيْئًا، فَعَلَيَّ أَجْرُ مَا حَبَسْتُهُ، وَلَهُ أَجْرٌ مَا كَانَ يَعْمَلُ»

«Мен икки фариштадан ажабланяпман. Улар доим жойнамоз устида намоз ўқиб ўтирадиган мўминни излаб осмондан ерга тушишди. Улар мўминни топа олмагач, Аллоҳнинг олдига кайта чиқиб, эй Роббимиз фалон бандангни кеча ва кундузи қилаётган амалларини ёзаётган эдик. Бугун бориб уни ўша жойда топмадик, сен

уни арқонинг билан боғлаб қўйибсан (яъни касал бўлиб қолибди) шунинг учун унга амалидан бирор нарса ёзмадик дейишиди. Шунда Аллоҳ айтдики: Бу бандам ундан олдин кеча ва кундуз нима қилаётган бўлса ўшани ёзинг ва бирор нарсани қисқартирманг. Касал бўлган кунлардаги ажри менинг бўйнимда, бошқа кунлардаги қилган амаллари эса ўзи учундир деди».

– Убайд ибн Умайр ривоят қилишича Росулуллоҳ ﷺ касал кўргани бориб, айтдики:

«مَا مِنْهُ عِرْقٌ إِلَّا وَهُوَ يَأْلُمُ مِنْهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ قَدْ أَتَاهُ آتٍ مِنْ رَبِّهِ فَبَشَّرَهُ أَنْ لَيْسَ عَلَيْهِ بَعْدَهُ عَذَابٌ»

«Бу банда ҳозир томир томиригача азоб чекмоқда, лекин Роббиси томонидан бир вакил келиб, унга шу касаллигидан сўнг унга азоб бўлмаслиги хақида башорат қилди». Росулуллоҳ ﷺ касал бўлиб ётган бир саҳобаси олдига кириб: «Ўзингни қандай ҳис қиласяпсан?» деди. Шунда у Аллоҳдан умидвор бўляпман ва гуноҳларимдан кўрқяпман, деди. Росулуллоҳ ﷺ эса:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَجْمِعُهُمَا لَأَحَدٍ عِنْدَ هَذِهِ الْحَالِ إِلَّا أَعْطَاهُ مَا رَجَأَ وَأَمْنَهُ مِمَّا يَخَافُ»

«Бу икки нарса мана шундай ҳолатдаги банданинг қалбида жамланар экан, Аллоҳнинг унга умид қилган нарсасини бериши, хавфсираган нарсасидан хотиржам қилиши муқаррардир» деди.

– Абу Бурда ибн Абу Мусо айтадики Абу Мусони шундай деб айтаётганини эшитганман: Росулуллоҳ ﷺ бир марта шундай деган эди:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَجْمِعُهُمَا لَأَحَدٍ عِنْدَ هَذِهِ الْحَالِ إِلَّا أَعْطَاهُ مَا رَجَأَ وَأَمْنَهُ مِمَّا يَخَافُ»

«Бу икки нарса мана шундай ҳолатдаги банданинг қалбида жамланар экан, Аллоҳнинг унга умид қилган нарсасини бериши, хавфсираган нарсасидан хотиржам қилиши муқаррардир».

– Али ибн Абу Толиб айтади: Мен Росулуллоҳ ﷺ ни шундай деганини эшитганман:

«مَنْ عَادَ مَرِيضًا ابْتَغَاهُ مَرْضًا اللَّهُ، وَتَنْجُزُ مَوْعِدُ اللَّهِ، وَرَغْبَةٌ فِيمَا عِنْدَ اللَّهِ، وَكُلَّ بِهِ سَيْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصْلُونَ عَلَيْهِ حَسْنَى يَدْخُلُ بَيْتَهُ»

«Кимки Аллоҳни рози қилиш ва ваъдасини бажариш йўлида ҳамда Аллоҳ ҳузуридаги ажрни излаб касал бўлса, унга етмиш минг фаришта вакил қилинади. Улар ўша банда уйга қайтгунича саловот айтишади».

— Анас қабир ривоят қилган ҳадисда Росулуллоҳ айтади:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقُوَّمٍ خَيْرًا ابْتَلَاهُمْ»

«Агар Аллоҳ бирор қавмга яхшиликни хоҳласа уларни мусибат билан имтиҳон қиласди».

— Хаввот ибн Солих ибн Жубайр отасидан, у эса бобосидан ривоят қилишича бобоси айтадики: Касал бўлиб қолиб Росулуллоҳ ҳузурига борсам, у киши: «Эй Хаввот соғайиб кет» деди. Шунда мен ҳам: Эй Аллоҳнинг Росули сиз ҳам саломат бўлинг дедим. Росулуллоҳ эса: «Аллоҳга берган ваъдангга вафо қил деди. Шунда мен: Эй Аллоҳнинг Росули Аллоҳга ҳеч нарса ваъда қилмадим, дедим. Росулуллоҳ эса

«بَلَى مَا مِنْ مَرِيضٍ يَمْرُضُ إِلَّا وَهُوَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِخَيْرٍ، فَفِي اللَّهِ بِمَا وَعَدَتْهُ»

«Асло ундей эмас, чунки кимки касал бўлса, ўзича бир яхшилик қилиш хақида гапиради, шундай экан Аллоҳга берган ваъдангга вафо қил» деди.

— Анас ибн Молик ривоят қилган ҳадисда Росулуллоҳ айтади:

«إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا وَأَرَادَ أَنْ يُصَافِيهِ صَبَّ عَلَيْهِ الْبَلَاءَ صَبًّا، وَتَجْهَهُ عَلَيْهِ ثَجَّاً، فَإِذَا دَعَا الْعَبْدُ قَالَ: يَا رَبَّاهُ قَالَ اللَّهُ: لَبَّيْكَ عَبْدِي، لَا تَسْأَلْنِي شَيْئًا إِلَّا أَعْطَيْتُكَ، إِنَّمَا أَعْجَلُهُ لَكَ، وَإِنَّمَا أَنْ أَدَّخِرُهُ لَكَ»

«Агар Аллоҳ бандасини яхши кўрса ва уни тоза бўлишини хоҳласа, унга бало юборади ва ҳатто балоларни кетма-кет ёғдиради. Шунда банда дуо қилиб, эй Роббим деса Аллоҳ лаббай эй бандам, нима сўрасанг шу ондаёқ бераман, ёки охиратга қолдирман дейди».

– Саъд Росууллоҳ ﷺдан ривоят қилган ҳадисда у киши айтади:

«عَجَبًا لِلْمُسْلِمِ إِذَا أَصَابَهُ خَيْرٌ حَمَدَ اللَّهَ وَشَكَرَ، وَإِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ احْسَبَ وَصِيرَ.
إِنَّ الْمُسْلِمَ لَيُؤْجِرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ فِي الْلُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلَىٰ فِيهِ»

«Мусулмоннинг (ишлари) қандаям ажойиб, агар унга яхшилик етса, Роббисига ҳамд айтиб, шукр қилади. Агар унга мусибат етса, (ишларини) сархисоб қилиб, сабр қилади. Мусулмон ҳар бир нарсада ажр олади, хатто оғзига олиб бораётган луқмада ҳам унга ажр бор».

– Ато ибн Абу Рабоҳ ривоят қилишича: Менга ибн Аббос шундай деган эди: Сенга жаннат ахлидан бўлган аёлни кўрсатайми? Шунда мен албатта кўрсатинг дедим, у эса Росууллоҳ ﷺнинг олдига келган анави аёлни кўряпсанми, жаннат ахлидан бўлган аёл ўшадир. Чунки у аёл: Мени тутқаноқ касалим бор ва мен ўша касалим тутгандা авратларим очилиб кетади, шунинг учун менга дуо қилинг деди. Росууллоҳ ﷺ эса:

«إِنْ صَرَطْتِ فَلَكِ الْجَنَّةُ، وَإِنْ شَنْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِكَ»

«Агар сабр қилсанг сенга жаннат бўлади, агар хоҳласанг Аллоҳга дуо киламан сенга шифо беради» деди. Шунда у аёл ундей бўлса, тутқаногим тутгандা авратларим очилиб кетмаслигига дуо қилинг деган эди, Росууллоҳ ﷺ дуо килди.

– Жобир Бурайда Асламийдан ривоят қилишича у киши айтадики: Росууллоҳ ﷺни шундай деб айтаётганини эшитганман:

«مَا أَصَابَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ نَكْبَةٌ فَمَا فَوْهَا، حَتَّىٰ ذَكَرَ الشَّوْكَةَ، إِلَّا لِاحْدَىٰ خَصْلَتِينِ: إِلَّا لِيَغْفِرَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الذُّنُوبِ ذَبَّا لَمْ يَكُنْ لِيَغْفِرَ لَهُ إِلَّا بِمِثْلِ ذَلِكَ، أَوْ يُئْلِغَ بِهِ مِنَ الْكَرَامَةِ كَرَامَةً لَمْ يَكُنْ لِيُنَسْعَهَا إِلَّا بِمِثْلِ ذَلِكَ»

«Мусулмон кишига бир кичик мусибат тушса ва ҳатто бир тикон кирса, унга икки хислатнинг бири бўлади: Ё Аллоҳ унинг гуноҳларидан бирини кечиб юборади ёки уни хурматини кўтариб қўяди». □

КИШИ МУСИБАТНИ НЕЪМАТ, РОҲАТ-ФАРОГАТНИ ЭСА МУСИБАТ ДЕБ БИЛМАГУНЧА ЕТУК ФАҚИҲ БЎЛА ОЛМАЙДИ

Имом Ҳасан айтади: «Банда молида синалади, сабр қилади, лекин бу билан олий даражага етмайди. Фарзанди борасида синалади ва сабр қилади, лекин бу билан олий даражага етмайди. Жисми борасида синалади, сабр қилади ва шу туфайли олий даражага етади. Чунки унга етган касалликлар туфайли унга шу даража берилади».

Ибн Аббос айтади: «Касални бир марта бориб кўриш суннат, ундан ортиғи нафлдир».

Захҳок айтади: «Агар Қуръонни ўқиш бўлмаганида, тўшакка михланиб қолишим мен учун яхши эди. Чунки касал кишининг мушкули кўтарилиб, унга соғ пайтидагидек солиҳ амал ёзилади ва унинг гуноҳлари кечирилади».

Ваҳб ибн Мунаббих айтади: «Киши неъматни бало ва роҳат-фарогатни мусибат, деб билмагунича етук фақиҳ бўла олмайди. Чунки бало билан мусибатланган киши роҳат-фарогатни кутса, фаровон яшаётган балони кутади».

Абу Имрон Жавний айтади: «Агар бир банда касал бўлса, Аллоҳ унинг чап тарафидаги фаришталарга бу бандамга ҳеч нарса ёзманг, ўнг тарафдагиларга эса соғ пайтида қилган энг яхши амаллари каби амал ёзинг дейди».

Зиёд ибн Робеъ айтади: Убай ибн Каъбга: Аллоҳнинг китобидаги бир оят мени қайғуга солди деган эдим, у: қайси оят? деб сўради. Шунда мен: «Ким бирор ёмонлик қилса, жазосини олади» ояти деб жавоб бердим. У эса: Мен сени ўзимдан кўра фақиҳроқ деб биламан. Мўмин киши фақат гуноҳи туфайлигина тойилади ва дард чекади. Аллоҳ эса уларнинг кўпини афв қиласди».

Имом Ҳасан айтади: «Улардан ёки мусулмонлардан бирор киши ўзи ва молида йил бўйи бирор мусибатга йўлиқмаса, «Бизга нима бўлди, Аллоҳ биздан воз кечдими дерди?!».

Абу Фассон Абоа айтади: Нисобурда иситмага чалиндим ва у мени қаттиқ қийнади. Шунда мен: Аллоҳим қачон менга неъмат берсанг оз шукр қилдим, қачон мени мусибатлассанг кам сабр қилдим. Эй неъматларига мен кам шукр қилган Зот мени қаровсиз ташлаб кўйма. Эй мусибатларига мен кам сабр қилган Зот мени азоблама. Эй мени гуноҳларимдан хабардор бўлсада уни фош қилмаган Зот мендан заарларни кетгазгин деб дуо қилган эдим, Аллоҳ мендан иситмани кетказди.

Абу Матар Муҳаммад ибн Солим: Менга Собит шундай деган эди: «Эй Муҳаммад агар бетоб бўлсанг оғриган жойингга

Киши мусибатни неъмат, роҳат-фарогатни эса мусибат деб билмагунча етук факих бўла олмайди қўлингни қўйиб, Бисмиллаҳ Аллоҳнинг шон-шарафи ва қудрати ила бу оғриқнинг ёмонлигидан паноҳ сўрайман деб айт. Сўнг икки қўлингни кўтариб, ушбу дуони ток марта такрорла. Чунки Анас ибн Молик буни унга Росулуллоҳ айтганини менга айтди».

Абу Зубайд айтади: «Мен, Нафул Бақоий, Бану Омирлик бир киши ва яна бошқа бир киши Абу Айюб касал бўлганда уни кўргани бордик ва унга: эй Аллоҳим унга оғият ва шифо бер деб дуо қилдик. Шунда у: Сизлар Аллоҳдан унинг ажали яқин бўлса, унинг гуноҳларини кеч мағфират айла, агар ажали келмаган бўлса, унга оғият ва шифо бер деб дуо қилинг деди».

Маъруф айтади: Аллоҳ Таоло ўз бандасини турли касаллик ва оғриқлар билан мусибатлайди. Шунда у дўстларига бу ҳақда шикоят қиласди. Азиз ва буюк Аллоҳ эса: «Азизлик ва буюклигимга қасамки, мен сенга бу касалликларни сени гуноҳлардан поклаш учун бердим, шундай экан сен бу ҳақда шикоят қилма» дейди.

Ибн Умар отасини шундай деб айтганини ривоят қиласди: «Агар бетоб одам бирор нарсага иштаҳа қилса уни қайтарманг, чунки Аллоҳ у иштаҳа қилган нарсада унга шифо белгилаган бўлиши мумкин».

Жобир ривоят қилган ҳадисда Росулуллоҳ айтади: «Қиёмат куни оғият аҳли бало аҳлига берилган савобни кўриб, териларимиз қайчилар билан парча-парча қилиб қийилса ҳам майли дейишади».

Суфён Саврий айрим фуқаҳолардан ривоят қилишича, у айтадики: Чекаётган мусибатинг ва оғриғинг ҳақида бировга айтмаслигинг ва ўзингни парвариш қилмаслигинг сабрdir.

Абу Ҳурайра айтади: Мен учун ушбу иситмадан яхшироқ касаллик йўқ. Чунки у ҳар бир бўғимга кириб боради ва Аллоҳ ҳар бир бўғимга савобдан ўз улушини беради.

Абу Имрон айтади: «Агар касал сабрсизлик қилиб гуноҳ қилса, унинг ўнг тарафидаги фаришта чап тарафидаги фариштага: уни ёзма деб айтади».

Мухаммад ибн Сулламий отасидан, у эса бобосидан ривоят қилишича бобоси бир биродарини зиёрат қилишни хоҳлаб йўлга чиқибди. У биродари олдига кирмасдан унинг касаллиги ҳақида хабар келибди. Шунда у биродари олдига кириб, мен сени ҳам зиёрат қилиб, ҳам касалингдан хабар олиб ҳамда хушхабар етказиш учун келдим, дебди. Биродари эса: Буларни бир вактнинг ўзида қандай қилиш мумкин, дебди. Шунда у, мен сени зиёрат қилиш учун йўлга чиққан эдим, йўлда сенинг касал эканингдан

Киши мусибатни неъмат, роҳат-фарогатни эса мусибат деб билмагунча етук факих бўла олмайди хабар топдим, демак бу касални зиёрат қилишга айланиб қолди. Шунингдек мен сенга Росууллоҳ ﷺдан эшиганимни хушхабарини бераман. У киши шундай деган эди:

«إِذَا سَبَقَتُ لِلْعَيْدِ مِنَ اللَّهِ مَنْزَلَةً لَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ ابْنَاءُ اللَّهِ فِي جَسَدِهِ، أَوْ فِي وَلَدِهِ، أَوْ فِي مَالِهِ، ثُمَّ صَرَرَهُ حَتَّى يُبْلِغَهُ الْمَنْزَلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ»

«Агар банда бир амали билан Аллоҳдан ҳурматга сазовор бўлмаган бўлса, Аллоҳ уни жасади, ёки фарзанди ёки моли туфайли ўша ҳурматга эриштиради. Чунки банда шу (уч нарсада) унга бало етганда сабр қилса, Аллоҳ ўша ҳурматга сазовор қиласи». □

ДЭВИД ХИРСТ: БУ БАРАК ОБАМАНИНГ ҲАҚИҚИЙ МЕРОСИДИР

Британиялик таниқли журналист Дэвид Хирст «Америка президенти саккиз йиллик бошқарувидан кейин Оқ уйга ўтакетган муттаҳамни мерос қилиб қолдирди» деди. Хирст Middle East Online сайтида нашр қилган мақоласида «Трамп факат Америка тарихидаги даҳшатли туш эмас, у Обама, ундан олдинги Клинтон, Блэр ва Камеронлар пайдо қилган вазиятнинг чиқиндисидир» деб ёзди.

Хирст Трампни шундай сифатлади: Трамп, автомобилни бошқараётган пайтида ҳаяжонга тушиб қолган ҳайдовчидир, 48 соат ичидаги энг кучли автомобил қалити унинг кўлига тушади, у бу автомобилни Ўрта Шарқ, Глобал иклим ўзгариши ва Хитой билан муносабатда бўлиш каби нотекис йўлда бошқаради. У яна қўшимча қилиб «Ачинарлиси, Трамп бу автомобилни қайси томонга карата ҳайдаб кетаётганини билмайди» деди. Ўнкир-чўнкир йўлга тушиш вақти яқинлашиши билан кўпчилик одамлар Обаманинг маюслик билан одимлашига «Маюслик ва қайғунинг сабаби нимада?» деган савол назари билан қарай бошладилар.

Хирст айтади: «Обама миллионлаган кишилар учун шафқатсизлик манбаси бўлиб қолди, чунки бу одамлар унга умид боғлашганди. Жорж Бушнинг саккиз йиллик бошқарувидан кейин одамлар яхшиликни баshoreт қилишган эди. Бироқ Обама ёлғон манбаси бўлди. Бирортаси унинг оғзидан ваъдаларни суғуриб олмаган эди. У Қоҳира марказидан туриб мусулмонларга мурожаат қилганида уларга янги боскични, (Исроил) босқинчилигини тўхтатишни ваъда қилди. Бироқ куни келганда Обаманинг ҳеч нарса қила олмаслиги ойдинлашди. Ўзларини шер қилиб кўрсатувчи регионал кучлар карши чиққанида ўзгариб қолган ва бир четга чиқиб кузатишни танлаган ҳам Обамадир. АҚШ ташқи сиёсатида бундай хол олдин кузатилмаган».

Хирстнинг билдиришича, Эрон ва Россиянинг Сурияга аралашишини олдини олиш учун Обамада етарли воситалар бор эди, бироқ у бу воситаларни ишга солмади. Айни ўша вақтнинг ўзида, қўзғолончиларнинг қуролларга эга бўлишини олдини олиш учун фаоллик билан аралашди. Қўзғолончилар шифохоналарда, бозор ва мактабларда одамларнинг боши узра қулаб тушаётган портловчи бочкаларни тўхтатиб қолиш учун шу қуролларга муҳтож эдилар.

Хирст шундай хулоса қиласи: Президент Обамага ҳатто ишга киришишидан олдиноқ мақтovлар ёғилган эди. Бироқ у мақтovга сазовор бирор ишни амалга оширишда муваффакият козонмади. Тўғри, у Кўшма Штатлар тарихидаги биринчи кора танли президент. Бироқ, худди Британия бош вазирасининг Британия аёлларига боғлиқлиги бўлмаганидек америкалик қора танлилар ҳаётига Обаманинг алоқаси йўқ.

Ал-Ваъй: Америка алоҳида ажralиб турувчи капиталистик давлат. Шунинг учун ахлоқий, инсоний ва руҳий қийматлар унинг энг сўнгги ташвишидир. У ерда президентнинг оқ ёки қора танли бўлишининг, университет профессори ёки тунги клуб хизматчиси бўлишининг ҳам эътибори йўқ. Чунки давлатлар сиёсатини шахснинг ранги ёки касби эмас, балки сиёсий қарашлар белгилайди ва давлатлар шу сиёсий қарашларга асосланади. Шунинг учун Обама идораси Ўрта Шарқдаги ва бошқа жойлардаги барча ёвузликларга кўл урди. У бу ёвузликларга ё ўзи хисса кўшди ёки бўлаётган ёвузликларга кўз юмди. Модомики Америка манфаатлари рўёбга чиқиб нуфузи таъминланар экан, миллионлаган бегуноҳ кишилар қисмати у учун аҳамиятсизdir. □

ИЛМОНИЙЛИК БАРЧА ТУРЛАРИ БИЛАН ЎЛДИРУВЧИ ЗАҲАР БЎЛИБ, ИСЛОМГА БУТУНЛАЙ ЗИДДИР

Сўнгги йилларда исломий харакат, дея кўрилган даъватчилар томонидан шубҳали чақириклар янграмоқда. Бу даъватчилар илмонийликни қабул қилишга чақиришмоқда ва уни Исломга мос, дея хисоблашмоқда. Буни айтатгандарнинг энг кўзга кўринганлари Тунисдаги Нахза харакати раҳбари Рошид Фаннуший ва Туркия президенти Ражаб Эрдогандир. Шунингдек, яқинда Иордания парламенти депутати, таникли тарғиботчи Мухаммад Нуҳ Кузо «Арабийя» каналига берган интервюсида бу мавзуни қабул қилганини айтди. У илмонийликни атеистик илмонийлик ва фуқаролик илмонийлигига бўлиб, фуқаролик илмонийлиги Исломга зид эмас, дея даъво килди. Улар илмонийлик таянган асосий фикрий қоида давлат сиёсатини, унинг йўналишлари ва қонунларини диндан ажратиш эканини била туриб шунга ўхшаган сўзларни айтишмоқда. Ислом ҳаётда шахсни, жамоатни, давлат ва Умматни қамраб олувчи мукаммал диндир. Ислом, манбаси Куръон ва Суннат бўлган шаръий ахкомларга мувофиқ алоқаларни тартибга келтиради, масъулиятларни белгилайди. Бу шуни англатадики, илмонийлик Исломга зиддир. Бу тўғрида ақл сохиблари – улар мусулмон ёки кофир бўлишларидан қатъий назар – ихтилофлашмайдилар. Шунингдек, Аллоҳ нозил қилган шариат билан ҳукм юритиш вожиблиги тўғрисида келган Куръони Каримдаги оятлар далолати қатъий оятлардир. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَإِنْ أَحَدُكُمْ بِيَنِهِمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَنَعَّأْ هَوَاءُهُمْ وَأَحَدُهُمْ أَنْ يَفْتَنُوكُمْ عَنْ بَعْضٍ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ فَإِنْ تَوَلُّوْا فَأَعْلَمُ أَنَّهَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضٍ دُنُوِّهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ﴾

«(Эй Муҳаммад), улар ўртасида Аллоҳ нозил қилган нарса билан ҳукм қилинг, уларнинг ҳавоий нафсларига эргашманг ва Аллоҳ Сизга нозил қилган ҳукмларнинг айримларидан Сизни буриб фитнага солиб қўйишларидан эҳтиёт бўлинг! Агар (Сизнинг ҳукмингиздан) юз ўғирсалар, билингки, Аллоҳ уларга айрим гуноҳлари сабабли мусибат етказишини истамоқда. Шубҳасиз, одамлардан кўплари итоатсиздирлар» [Моида 49]

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

«Кимда-ким Аллоҳ нозил қилган дин билан ҳукм қилмас экан, бас, улар кофирлардир» [Моида 44]

Шунингдек улар, шахсий қийматлар Исломнинг мақсадларидандир, дея даъво қилиб шахсий масалаларда илмонийликни ривожлантиришга уринишмоқда. Улар, илмонийликда эркинликлар мұқаддасдир, дея айтган сўзларини

﴿لَا إِكْرَاهٌ فِي الدِّينِ﴾

«Динда мажбурлаш йўқ»

[Бакара 256]

деган ояти каримадан хулоса қилинган нотўғри тушунчага боғлайдилар. Бу оятнинг улар томонидан бундай изоҳланиши Исломга тамоман зиддир. Чунки, файримусулмонларни Исломга мажбур қилмаслик мусулмон учун эътиқодларда ва ишларда тизгин бўш қўйилишини англатмайди. Ислом мусулмон кишига раъйларида, эътиқодларида, ишларида, қолаверса, еб-

ичишида ва молни касб қилиб уни сарф қилишида Аллохнинг буйрукларига қаттиқ риоя қилишни вожиб қилган. Буларга алоказор шаръий ажкомлар улар билмаган оят ва ҳадисларда батафсил баён қилинган. Бу оят ва ҳадисларни келтириб ўтишга бу жой торлик қиласи.

Шунинг учун уларга қарши чиқиши лозим. Чунки улар илмонийликка чақиришлари билан илмонийликка чақириувчи илмонийлар ёки атеистларнинг ўзларидан кўра Ислом ва мусулмонларга хатарлироқ бўладилар. Негаки, шаръий малакага эга бўлган ёки Исломга ва шаръий илмга чақириувчи хисобланган бу кишиларнинг илмонийликка чақириши одамларни чалғитиб қўяди. Аслида бу кишилар бунга ўшаган даъватлари билан одамларни Исломдан тўсиб ўзлари ҳам адашмоқда ва бошқаларни ҳам адаштироқда. Шунингдек, ўзлари ҳам гуноҳкор бўлмоқда ва уларнинг сўзларига алданган кишилар гуноҳини ҳам бўйнига олмоқда. Улар Аллоҳ Субҳанаҳу ва Таоло

﴿وَلَا تَلِسُوا الْحَقَّ بِالْبَطَلِ وَتَكُنُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

«Ҳақни ботилга аралаштириманглар ва билган ҳолингизда ҳақни беркитманглар»

[Бакара 42]

дэя огоҳлантирган ҳолга тушмоқдалар.

Биз, Исломга, Ислом ахлига қарши қилган қилмишларига тавба қилишлари ҳамда Росулуллоҳ ﷺ ундан огоҳлантирган ботилга чақириувчилар бўлиб қолишдан эҳтиёт бўлишлари учун уларга, уларга ўшаганларга ва тарафдорларига насиҳат йўллаймиз. Бухорий Ҳузайфа Ибн Ямон ﷺ таяниб ривоят қилган ҳадисда Ҳузайфа айтади: Одамлар Росулуллоҳ ﷺ дандан яхшилик ҳақида, мен эса бошимга тушишидан хавотирланиб ёмонлик ҳақида сўрар эдим. Шунда мен: Эй Росулуллоҳ, биз жоҳилятида ва ёмонликда эдик, сўнг Аллоҳ бизга ушбу яхшиликни келтирди, айтингчи, бу яхшиликдан кейин ёмонлик келадими? – дедим. Росулуллоҳ ﷺ «Ҳа» дедилар. Мен: Ўша ёмонликдан кейин яхшилик келадими? – дедим. Росулуллоҳ ﷺ: Ҳа, аммо унинг тутуни бўлади – дедилар. Мен: Унинг тутуни нима – дедим. Росулуллоҳ ﷺ:

﴿قَوْمٌ بَهْدُونَ بَغْيَرِ هَدِيٍّ يَعْرُفُ مِنْهُمْ وَنَنْكِرُ﴾

«Менинг хидоятимдан бошқа йўлга юрадиган қавм бўлиб, уларни танийсиз ва рад қиласиз» дедилар. Мен: Шу яхшиликдан кейин ёмонлик келадими – дедим. Росулуллоҳ ﷺ:

﴿نَعَمْ؛ دُعَاءً عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ، مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَدْفُوهُ فِيهَا﴾

«Ҳа, жаҳаннам қаърига чақириувчилар келади, ким уларга жавоб қилса уни жаҳаннам қаърига улоқтирадилар» дедилар.